

Ambtelijk handboek

Zwemmen & zomerrecreatie aan het water

**Gemeente
Amsterdam**

versie 1.0
maart 2022

1	Inleiding	3
1.1	Onderzoek naar de behoefte van Amsterdammers	4
2	Zwemmen in open water: hoe werkt het?.....	6
2.1	Type zwemplekken	6
2.2	Juridisch kader.....	7
2.3	De organisatie	9
2.4	Uitgangspunten voor de uitvoering	10
2.5	Gemeentelijke communicatie.....	12
3	Welke ruimtelijke keuzes moeten gemaakt worden?.....	14
3.1	Zwemmen en scheepvaart	14
3.2	Zwemmen en watersport	14
3.3	Zwemmen en ecologie	15
4	Wat is er nodig voor een officiële zwemlocatie?	16
4.1	Proces	16
4.2	Waterkwaliteit.....	16
4.3	Inrichting en veiligheid	17
4.4	Toezicht op zwemmers	18
4.5	Informatievoorziening.....	19
4.6	Beheer.....	19
5	Waar moet een goede wildzwemplek aan voldoen?	19
5.1	Proces	19
5.2	Waterkwaliteit.....	21
5.3	Inrichting en veiligheid	22
5.4	Toezicht op zwemmers	23
5.5	Informatievoorziening.....	23
5.6	Beheer.....	24
6	Welke maatregelen kunnen genomen worden om zwemmen te beperken?	25
6.1	Omgang met zwemverboden.....	25
6.2	Zwemmen ontmoedigen.....	26
7	Welke maatregelen kunnen genomen worden om overlast te beperken?	28
7.1	Voldoende voorzieningen.....	28
7.2	Communicatie.....	28
7.3	Fysieke ingrepen om verblijf (op bepaalde tijdstippen) te ontmoedigen.....	29
7.4	Regelgeving	29
7.5	Handhaving.....	30
8	Bijlagen	32
8.1	Zwemverbod zoals opgenomen in het Bpr	32
8.2	Organisatie en rolverdeling, huidige situatie	32
8.3	Kernboodschap communicatie	35

8.4	Communicatiekalender	37
8.5	Huisstijliconen zwemwater.....	40
8.6	Advies van de GGD inzake Zwemmen in open water	41
8.7	Maatregelen ten behoeve van de veiligheid en gezondheid.....	42
8.8	Kaart met de waterkwaliteitsbeheerders.....	44
8.9	Bevoegde autoriteit conform het Bpr	45
8.10	Juridische verdieping: overlap tussen het begrip badinrichting en aangewezen zwemlocatie ..	47

Leeswijzer

Dit handboek is een richtinggevend document voor iedereen binnen de Gemeente Amsterdam die in de praktijk van het werk te maken krijgt met zwemmen in open water: projectleiders van (her)inrichtingsprojecten, beheerders, ontwerpers, gebiedsmakelaars, communicatieadviseurs, etc. Hoofdstuk 1 en 2 bieden inzicht in de **typen zwemlocaties**, het **juridisch kader**, de **organisatie** en de **communicatie**. Hoofdstuk 3 heeft betrekking op ruimtelijke keuzes. In hoofdstuk 4 vind je praktische richtlijnen voor **officiële zwemlocaties**. In hoofdstuk 5 vind je praktische richtlijnen voor **wildzwemplekken**. Hoofdstuk 6 gaat in op de mogelijke maatregelen om **zwemmen te beperken** indien daar aanleiding toe is. Hoofdstuk 7 heeft betrekking op mogelijke maatregelen om eventuele **overlast** van zwemmen en zomerrecreatie te voorkomen of te beperken

1 Inleiding

Het succes van Amsterdam als aantrekkelijke stad om te wonen en te werken is voor een groot deel te danken aan haar relatie met het water. Die relatie ontwikkelt zich door de jaren heen en past zich aan de behoeftes van de stad en haar inwoners aan. In 2016 stelde de gemeenteraad de Watervisie 2040 vast. Die visie geeft een goed beeld van de veelheid aan functies en relaties die het water in Amsterdam heeft en hoe er naar water en het gebruik gekeken wordt.

Dit Ambtelijk Handboek heeft betrekking op een deelonderwerp uit de Watervisie, namelijk de ambitie om te komen tot meer openbaar zwemwater. Deze ambitie is ook opgenomen in de Omgevingsvisie Amsterdam 2050 'Een menselijke metropool', die door de gemeenteraad is vastgesteld op 8 juli 2021. Dit willen we als stad realiseren, waarbij we oog hebben voor randvoorwaarden als veiligheid en leefbaarheid.

Tijdens warme zomerperiodes hebben we afgelopen jaren het gebruik van recreatieplekken aan het water sterk zien toenemen. Denk aan het Sloterstrand, de Bogortuin, Marineterrein, Park Somerlust, strand Diemerpark en strand IJburg. Op deze locaties wordt niet alleen gerecreëerd áán het water (barbecueën, picknicken, zonnen, etc.), er wordt ook gezwommen.

Het water en de oevers zijn onmisbaar als plek om te ontspannen en af te koelen. Toch brengt dit ook dilemma's met zich mee, bijvoorbeeld omdat er sprake is van onveiligheid of overlast. Dit handboek biedt praktische handvatten om per locatie de juiste afwegingen te maken en bijbehorende maatregelen te treffen. Het Ambtelijk Handboek is daarmee een directe uitwerking van de Omgevingsvisie en de Watervisie, maar heeft op zichzelf geen bestuurlijke status; het is bedoeld als hulpmiddel voor de ambtelijke organisatie. Uiteindelijk wordt per locatie een bestuurlijke keuze gemaakt over het gebruik en de inrichting.

Dit handboek is een richtinggevend document voor iedereen binnen de Gemeente Amsterdam die in de praktijk van het werk te maken krijgt met zwemmen in open water: projectleiders van (her)inrichtingsprojecten, beheerders, ontwerpers, gebiedsmakelaars, communicatieadviseurs, etc. In hoofdstuk 2.3 komen de organisatie en de rolverdeling omtrent zwemmen in open water aan bod.

1.1 Onderzoek naar de behoefte van Amsterdammers

Onderzoek, Informatie en Statistiek heeft in 2016 in opdracht van de wethouder Water onderzoek gedaan naar het gebruik van het water als recreatiemogelijkheid, zowel binnen als buiten de stad, maar ook naar de behoefte onder Amsterdammers om in, op of aan het water te recreëren. Uit dat onderzoek onder circa 1.250 Amsterdammers kwam met betrekking tot zwemmen in open water het volgende naar voren:

- 62% van de Amsterdammers gebruikt het water om op of naast te recreëren;
- De Amstel en het IJ zijn de meest bezochte plekken op waterrecreatie gebied. Bijna de helft van de Amsterdammers gaat er wel eens naar toe. Eén op de vijf Amsterdammers zwemt er. De Sloterplas en Nieuwe Meer zijn andere plekken waar veel gezwommen wordt. Jongeren doen dat vaker dan anderen;
- Weinig mensen (5%) zwemmen in de gracht. Volgens 4 op de 10 Amsterdammers is de zwemwaterkwaliteit in Amsterdam over het algemeen goed. Eén op de vijf zoekt weleens informatie op over de waterkwaliteit. 90% doet dat via internet. Nog één vijfde heeft wel behoefte aan die informatie, maar weet niet waar hij of zij deze kan vinden;
- Vies water is de voornaamste reden om ergens niet te gaan zwemmen. Op plekken waar borden 'verboden te zwemmen' staan doet 3% dat toch;
- Drie van de 10 Amsterdammers hebben suggesties om iets aan waterrecreatie in Amsterdam te verbeteren, waarbij meer mogelijkheden om te zwemmen en te varen geregeld worden genoemd.

Uit het Grote Groenonderzoek 2018 blijkt ook dat Amsterdammers niet alleen het 'groen', maar ook het 'blauw' gebruiken om te recreëren. In de parken gaf 4% van de bezoekers aan daar te komen om te zwemmen, in het groen in de woonomgeving 6% en in recreatiegebieden 15%.

Die behoefte aan het zwemmen en waterkantrecreatie lijkt de afgelopen jaren te zijn toegenomen. Om de huidige behoefte te peilen, is in de zomer van 2021 opnieuw onderzoek gedaan onder gebruikers van niet-officiële zwemplekken; de zogenaamde 'wildzwemplekken' (zie §2.1). De zomer van 2021 viel qua warme zonnige dagen tegen, waardoor het aantal respondenten in eerste instantie ook tegenviel. Uiteindelijk zijn toch bij 345 bezoekers van twaalf verschillende wildzwemplekken vragenlijsten afgenomen. Hieruit kwam het volgende naar voren:

- Zwemmen, zonnen en samen zijn worden als voornaamste reden genoemd voor een bezoek aan één van de twaalf locaties;
- Recreanten kiezen voor een plek omdat deze in de buurt is, maar ook vanwege de rust en goed zwemwater;
- 40% van de recreanten denkt niet dat de omwonenden overlast ervaren. 43% van de recreanten kan zich wel voorstellen dat geluid, drukte en afval overlast veroorzaken bij bewoners;
- 73% geeft aan de risico's te kennen van een niet-officiële zwemplek, 81% verwacht niet –met de kennis van de risico's- minder vaak op de locatie te gaan zwemmen;
- 83% ziet zwemmen op een niet-officiële zwemplek niet als een probleem;
- 61% geeft aan dat er niet voldoende zwemplekken zijn in Amsterdam;
- Ongeveer de helft van de zwemmers (52%) vindt dat er niet voldoende informatie beschikbaar is over de risico's.

Naast gebruikers van de wildzwemplekken zijn ook omwonenden van deze plekken bevestigd. 764 omwonenden hebben een online vragenlijst ingevuld. De belangrijkste uitkomsten hiervan zijn:

- Vrijwel alle bewoners geven aan dat in hun omgeving gerecreëerd wordt (zwemmen, zonnen, picknicken). Sommige bewoners vinden dit gezellig, anderen vinden het (te) druk;
- Meer dan 50% geeft aan zelf wel eens te zwemmen in de buurt;
- Van de zwemmende bewoners kent 69% de risico's van zwemmen op een niet-officiële zwemplek;
- 77% ziet zwemmen op een niet-officiële zwemplek niet als een probleem;
- 83% verwacht niet - met kennis van de risico's- minder vaak op de locatie te gaan zwemmen;
- 59% geeft aan dat er niet voldoende zwemplekken zijn in Amsterdam;
- 58% van de zwemmende bewoners vindt dat er voldoende informatie over risico's beschikbaar is, 25% vindt dat er onvoldoende informatie is.
- Driekwart van de bewoners ervaart overlast van recreanten bij mooi weer. Eén op de drie bewoners heeft altijd of vaak overlast. Naarmate bewoners ouder zijn, ervaren ze meer overlast. Wanneer bewoners zelf zwemmen, ervaren ze minder overlast
- De bewoners hebben het meeste last van afval en geluid. Maar ook wildplassen, fietsen parkeren en drug/alcoholgebruik geven overlast.
- Wanneer bewoners overlast ervaren, heeft dit bij meer dan de helft invloed op het woongenot.

Uit het onderzoek kan geconcludeerd worden dat de behoefte aan zwemmen en waterrecreatie groot is in Amsterdam. Circa 60% van de ondervraagden, zowel bezoekers als omwonenden van plekken waar gezwommen wordt, geven aan dat er te weinig zwemplekken zijn in Amsterdam. Amsterdammers lijken zich niet te laten leiden door de risico's van zwemmen. Met kennis van de risico's van wildzwemmen geeft ruim 80% aan zijn of haar gedrag niet aan te passen en niet naar een andere locatie te gaan. Wel is bij een meerderheid behoefte aan meer informatie over de risico's.

2 Zwemmen in open water: hoe werkt het?

2.1 Type zwemplekken

Amsterdam kent tientallen locaties waar gezwommen kán worden, maar niet overal mág gezwommen worden. Er wordt onderscheid gemaakt tussen drie typen locaties waar gezwommen wordt: officiële zwemlocaties, wildzwemplekken, plekken met een zwemverbod. Het vervolg van deze paragraaf geeft hierop een toelichting.

2.1.1 Officiële zwemlocaties

We spreken over een officiële zwemlocatie wanneer de provincie (bevoegde autoriteit) een plek heeft aangewezen als officiële zwemlocatie. Er zijn 11 officiële zwemlocaties in en rondom Amsterdam, waaronder het Sloterstrand, Strand IJburg, de Ouderkerkerplas en de Gaasperplas¹. De actuele waterkwaliteit is te vinden op www.zwemwater.nl. Om een plek als officiële zwemlocatie te kunnen aanwijzen moet aan criteria voldaan worden op het vlak van onder meer waterkwaliteit, bodemgesteldheid, fysieke veiligheid, nautische veiligheid en voorzieningen op de wal (zie H4).

2.1.2 Wildzwemplekken

Wildzwemplekken zijn plekken waar gezwommen wordt maar die niet zijn aangewezen als 'officiële zwemlocatie'. Meestal voldoen ze ook niet aan alle daarvoor geldende eisen (zie §2.2.1). Dat betekent dat er op deze locaties risico's kunnen zijn met betrekking tot onder meer de waterkwaliteit en de bodemgesteldheid. Uit een inventarisatie uit 2021 blijkt dat op zo'n 90 locaties in Amsterdam sprake is van regelmatig wildzwemmen.

2.1.3 Plekken waar een zwemverbod geldt

In de Algemene plaatselijke verordening (APV) en/of de Verordening op het Binnenwater (Vob) kan specifiek worden aangewezen waar zwemmen verboden is. De Amsterdamse APV en Vob kennen momenteel geen dergelijke bepaling. Dat betekent dat we in Amsterdam het Binnenvaartpolitiereglement (Bpr) volgen, waarin in algemene zin geformuleerd is op welk type locaties zwemmen is verboden. Samenvattend leidt het Bpr ertoe dat in Amsterdam een zwemverbod geldt op vaarroutes, bij aanmeergelegenheden (waaronder steigers), rondom bruggen en sluizen en in- en nabij havens. Zie voor het betreffende artikel van het Bpr bijlage 8.1. Een zwemverbod kan ook door de provincie worden opgelegd op grond van de Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden.

¹ Zie <https://maps.amsterdam.nl/zwemwater/>

2.2 Juridisch kader

Naast het Binnenvaartpolitiereglement, waarin is opgenomen op welk type locaties een zwemverbod geldt vanuit nautische overwegingen, is op het zwemmen in open water de Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden (verder: Whvbz) van toepassing. Hierin zijn regels opgenomen voor **badinrichtingen** en **zwemlocaties**.

Onder **badinrichtingen** verstaat de Whvbz: *“een voor het publiek of voor personen, behorende tot bij algemene maatregel van bestuur aangewezen categorieën, toegankelijke plaats, welke is ingericht om te worden gebruikt voor het zwemmen of baden, tezamen met de daarbij behorende terreinen, gebouwen, getimmerten en uitrustingen”* (artikel 1, eerste lid Whvbz).

De Whvbz bevat ook regels voor het aanwijzen van **zwemlocaties**. Dit tweede deel is later toegevoegd aan de wet en betreft de implementatie van de Europese zwemwaterrichtlijn (richtlijn 2006/7/EG). Die richtlijn stelt bepalingen vast voor controle en indeling van zwemwaterkwaliteit, beheer van zwemwaterkwaliteit en het verstrekken van informatie over zwemwaterkwaliteit aan het publiek (artikel 1, eerste lid van de richtlijn). De Europese zwemwaterrichtlijn is van toepassing op *‘elk oppervlaktewater waar naar verwachting van de bevoegde autoriteit, een groot aantal mensen zal zwemmen en waar zwemmen niet permanent verboden is of waarvoor geen permanent negatief zwemadvies bestaat’* (artikel 1, derde lid van de richtlijn). Dit is ook de definitie die de Whvbz hanteert voor een (zwem)locatie (artikel 1, eerste lid Whvbz).

Artikel 10b van de Whvbz bepaalt dat Gedeputeerde Staten jaarlijks aan de minister(s) de locaties bekend maken waar naar hun oordeel door een groot aantal personen wordt gezwommen. Wat “een groot aantal” is, is niet in wet of regelgeving gespecificeerd. In Amsterdam hanteren we in overleg met de Provincie Noord-Holland een vuistregel van *“50 zwemmers tegelijkertijd in het water op zomerse dagen”*, maar het oordeel is uiteindelijk locatie specifiek en is aan de Gedeputeerde Staten (GS).

GS nemen bij aanwijzing in aanmerking de ontwikkelingen met betrekking tot het aantal zwemmende personen, de infrastructuur of faciliteiten en de ter bevordering van het zwemmen getroffen maatregelen. Vervolgens wijzen GS de op basis van hun inventarisatie aangemerkte locaties aan als zwemlocatie, indien daarvan de functie in een waterplan of beheerplan is vastgelegd. Dit betreft dus het aanwijzen van de ‘officiële zwemlocaties’ zoals omschreven in §2.1.1.

Artikel 11 van de Whvbz geeft GS ook de bevoegdheid ten aanzien van een plaats die wordt gebruikt voor het zwemmen een zwemverbod in te stellen of een negatief zwemadvies te geven, indien omstandigheden daartoe uit oogpunt van hygiëne of veiligheid van de bezoekers aanleiding geven. Dit betreft dus niet enkel badinrichtingen of de aangewezen officiële zwemlocaties, maar ook wildzwemplekken. In de praktijk blijkt echter dat het opleggen van een zwemverbod of een permanent negatief zwemadvies op wildzwemplekken slechts zeer beperkt gebeurt.

Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur (AmvB) kunnen regels gesteld worden aan badinrichtingen en zwemgelegenheden. De AmvB waar in de Whvbz naar verwezen wordt is het Besluit hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden (verder: het Besluit).

In het Besluit worden regels gegeven voor:

- badinrichtingen, ingericht voor het zwemmen of baden anders dan in oppervlaktewater en waarvan ten minste 1 bassin een wateroppervlakte van 2 m² of meer heeft en dieper is dan 0,50 meter (hoofdstuk 2);
- badinrichtingen, ingericht voor het zwemmen of baden anders dan in oppervlaktewater en waarvan ten minste 1 bassin een wateroppervlakte van 2 m² of meer heeft en geen van de bassins dieper is dan 0,50 meter (hoofdstuk 3);
- badinrichtingen, ingericht voor het zwemmen of baden in oppervlaktewater (hoofdstuk 4);
- aangewezen locaties (hoofdstuk 5).

De regels uit hoofdstuk 2 zijn het meest uitgebreid en zien op vele aspecten van veiligheid en hygiëne in badinrichtingen (zwembaden).

De regels uit hoofdstuk 3 zijn beperkter en/of algemener. Dit hoofdstuk gaat kort gezegd over peuterbaden en kan zodoende voor de gemeente wel van belang zijn.

De regels uit hoofdstuk 4 zijn ook beperkter en/of algemener dan die in hoofdstuk 2, maar bepalen bijvoorbeeld wel dat er in voldoende mate toezicht wordt uitgeoefend.

De regels uit hoofdstuk 5 met betrekking tot aangewezen locaties (ofwel: officiële zwemlocaties) zien enkel op de kwaliteit van het zwemwater en eventuele verontreiniging, maar niet op aspecten van veiligheid. Zo is niet bepaald dat er toezicht moet worden uitgeoefend op aangewezen zwemlocaties. De regels voor aangewezen locaties gelden gedurende het badseizoen. Zie verder H4.

Waar de regels voor badinrichtingen zich richten tot de houder van de badinrichting, richten de regels voor (aangewezen) zwemlocaties zich tot het bevoegde bestuursorgaan (de minister of het waterschap) of tot GS. Het lijkt er daarmee op dat er voor de gemeente geen specifieke verplichtingen uit de wet volgen ten aanzien van door GS aangewezen zwemlocaties binnen de gemeente Amsterdam, hoewel de gemeente vaak wel beheerder is van het betreffende terrein.

De komst van de Omgevingswet

Het juridisch kader (§2.2) gaat uit van de huidige juridische situatie. Op 1 juli 2022 wordt de in werking treding van de Omgevingswet verwacht. Dit zal gevolgen hebben voor de wet- en regelgeving omtrent zwemwater. Zodra deze gevolgen inzichtelijk zijn wordt het Handboek hierop aangepast.

2.2.1 Kan een officiële zwemlocatie gezien worden als badinrichting?

Wat opvalt in de wetgeving is de ruime definitie van het begrip **badinrichting** die gehanteerd wordt: *een voor publiek toegankelijke plaats (behorende tot bij AmvB aangewezen categorieën) welke is ingericht om te worden gebruikt voor het zwemmen of baden*. Eén van de bij AmvB aangewezen categorieën betreft de badinrichting ingericht voor het zwemmen of baden in oppervlaktewater. De wet en de AmvB houden er op verschillende plekken ook rekening mee dat een door GS aangewezen zwemlocatie tevens een badinrichting is. Bij zo'n samenloop gelden de regels voor aangewezen locaties, maar óók die voor badinrichtingen in oppervlaktewater. Dat is onder meer van belang voor het gegeven dat bij zo'n badinrichting in voldoende mate toezicht moet worden uitgeoefend, terwijl dat vereiste voor een aangewezen zwemlocatie niet geldt.

Dat roept de vraag op of aangewezen zwemlocaties in Amsterdam tevens een badinrichting zijn en zo ja, wie dan als de houder kan worden aangemerkt op wie verplichtingen rusten zoals het uitvoeren van toezicht. Kijkend naar hierover verschenen notities, de huidige en voormalige wetgeving, de memorie van toelichting bij het ontwerp van deze wetgeving en de jurisprudentie wordt geconstateerd dat **bedrijfsmatige exploitatie gericht op het zwemmen** het sleutelbegrip lijkt te zijn. Oftewel: als er géén sprake is van bedrijfsmatige exploitatie gericht op zwemmen, is er géén sprake van een badinrichting. Voor nadere toelichting, zie bijlage 8.10.

Op basis van bovenstaande wordt aangenomen dat de thans aangewezen zwemlocaties in Amsterdam niet tevens een badinrichting zijn, ingericht voor het zwemmen in oppervlaktewater, omdat daar geen bedrijfsmatige exploitatie plaatsvindt. De eisen omtrent toezicht die voor badinrichtingen zoals zwembaden gelden, gelden dan niet voor deze zwemlocaties. Het uiteindelijk oordeel hierover is overigens aan de GS van de provincie.

2.3 De organisatie

Zwemmen in open water raakt aan veel werkvelden binnen de gemeentelijke organisatie; beheer van de openbare ruimte, nautisch beheer, toezicht en handhaving, sport, veiligheid, gezondheid, etc. Dat betekent dat veel organisatieonderdelen een rol hebben om het zwemmen zo goed en veilig mogelijk te faciliteren. Het betreft onder meer Sport & Bos, V&OR, R&D, Programma Varen, het Havenbedrijf, Stadswerken, THOR en de GGD. In bijlage 8.2 is een overzicht te zien van de meest voorkomende activiteiten en verantwoordelijkheden rondom zwemmen in open water en de rolverdeling.

De overkoepelende coördinatie van het zwemwaterdossier binnen de gemeentelijke organisatie is op dit moment belegd bij V&OR, afdeling Kennis & Kadern. Dat betekent dat V&OR het eerste aanspreekpunt is bij actualiteiten en bestuurlijke vragen. Zij dragen ook de verantwoordelijkheid voor het actueel houden van dit handboek en de stadsbrede communicatie over zwemmen in open water. Waar nodig verwijst zij door naar de andere directies en hun werkvelden (ruimtelijke ordening, gebiedsontwikkeling, gezondheid, dagelijks beheer, sport, etc.).

Ook andere overheden hebben een rol in het Amsterdamse zwemwaterdossier, te beginnen met het Rijk. Het Rijk heeft een aantal vaarwegen aangewezen als van nationaal belang waarvan het Rijk zelf de vaarwegbeheerder is. Dit gaat met name om de vaargeul in het IJ en het Amsterdam-Rijnkanaal. Zie voor nadere toelichting bijlage 8.9. Over diverse onderwerpen zijn daarbinnen werkafspraken gemaakt met Haven Amsterdam. Voor het beheer van de buitendijkse wateren rond IJburg is er een samenwerkingsovereenkomst tussen Rijkswaterstaat en Amsterdam. Er bestaat soms onduidelijkheid over waar exact de grens loopt tussen het beheergebied van Rijkswaterstaat en Amsterdam, vooral in de Zijkanalen.

Daarnaast is er een rol voor de Provincie Noord-Holland, als bevoegde autoriteit voor het aanwijzen van officiële zwemlocaties en alles wat daar uit voortvloeit. De Provincie Noord-Holland is ook de vaarwegbeheerder voor vaarwegen die van provinciaal belang zijn. Zie voor nadere toelichting bijlage 8.9.

Ook de verschillende waterschappen die binnen de Amsterdamse gemeentegrenzen actief zijn hebben uiteraard een rol. Het betreft Waterschap Amstel Gooi en Vecht, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en Hoogheemraadschap van Rijnland. Zij zijn verantwoordelijk voor waterkwaliteit (waaronder rioolwaterzuivering) en waterkwantiteit. De waterschappen zijn soms door de provincie aangewezen als vaarwegbeheerder van vaarwateren van provinciaal belang.

De vier waterkwaliteitsbeheerders in Amsterdam (zie ook de kaart in bijlage 8.8)

Binnen de gemeente Amsterdam zijn er vier waterkwaliteitsbeheerders (zie ook kaart hieronder):

- Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier: beheert een deel van het water in Amsterdam Noord.
- Rijkswaterstaat (twee districten): waterbeheerder van het IJ, IJmeer en het Noordzeekanaal en al het water dat daarmee in open verbinding staat.
- Hoogheemraadschap van Rijnland: waterbeheerder van De Nieuwe Meer en het Amsterdamse Bos.
- Waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV): waterbeheerder in groot deel van Amsterdam, incl. Amstel en grachtenstelsel.

Tot slot is Waternet een belangrijke partij binnen Amsterdam. Waternet is een gezamenlijke uitvoeringsorganisatie van de gemeente Amsterdam en het waterschap Amstel, Gooi en Vecht. Namens Amsterdam is Waternet belast met onder andere alle rioleringstaken en het gemeentelijke vaarwegbeheer. Waternet voert in Amsterdam ook baggerwerkzaamheden uit voor verschillende opdrachtgevers vanuit verschillende rollen.

Ook bovengenoemde externe partijen zijn opgenomen in het overzicht in bijlage 8.2.

2.4 Uitgangspunten voor de uitvoering

Ten aanzien van zwemmen in open water is de gemeentelijke lijn dat we zwemmen **mogelijk maken waar dat veilig kan, maar grenzen stellen op locaties waar het zwemmen onaanvaardbare risico's kent** op het vlak van (nautische) veiligheid, gezondheid en/of leefbaarheid.

Dat betekent in de praktijk het volgende:

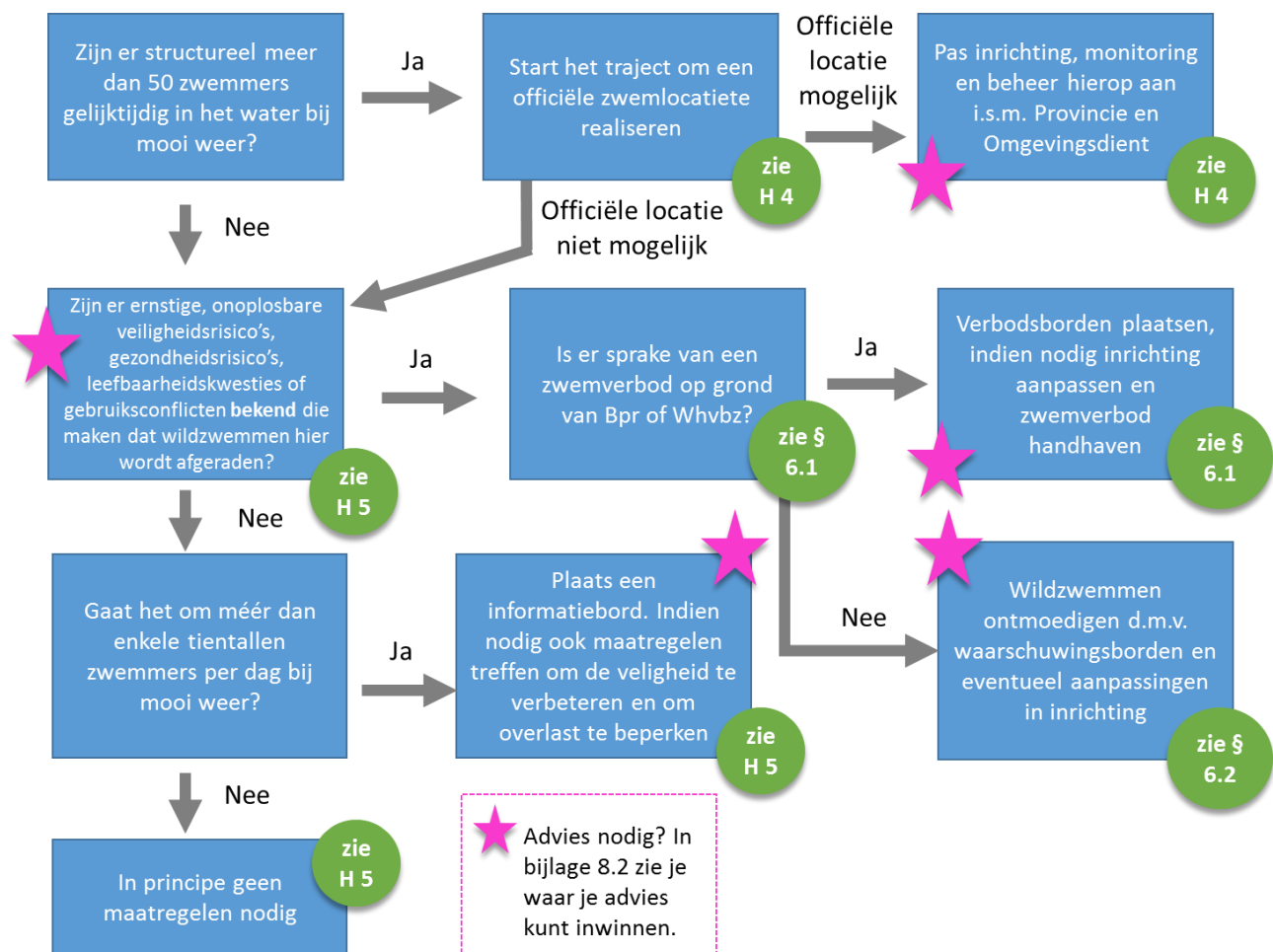
- We stimuleren via informatie en communicatie het zwemmen op de officiële zwemlocaties; dit is het meest veilig, al zijn aan zwemmen in open water altijd risico's verbonden.
- We informeren Amsterdammers en bezoekers over wat in algemene zin de risico's zijn van zwemmen in open water en wildzwemmen in het bijzonder. Het is de verantwoordelijkheid van de zwemmer zich goed te informeren.
- Wildzwemmen kan in goede banen geleid worden met maatregelen gericht op het vervullen van de zorgplicht vanuit de gemeente, mits aan randvoorwaarden voldaan wordt met betrekking tot veiligheid en gezondheid (zie H5), er geen conflicten zijn met andere functies (zie H5) en de leefbaarheid niet in het gedrang komt (zie H7).
- Wildzwemmen wordt zo nodig actief ontmoedigd op locaties waar bekend is dat de risico's te groot zijn (zie H6).
- Handhaving op zwemverboden is gericht op excessen en vindt in principe alleen plaats op locaties waarbij sprake is van onaanvaardbare veiligheidsrisico's (zie §6.1.).

Op officiële zwemlocaties is de situatie duidelijk: die zijn bedoeld om te zwemmen en daar faciliteren we dit zo optimaal mogelijk (zie verder H4). Met betrekking tot wildzwemmen moet per locatie een afweging gemaakt worden. Daarbij kan onderscheid gemaakt worden tussen plekken in de **bestaande stad** waar wordt wildgezwommen en locaties die ontwikkeld worden als onderdeel van de **nieuwe stad**. De volgende alinea's schetsen welke afweging per locatie gemaakt moet worden.

2.4.1 De bestaande stad

Op steeds meer plekken in de stedelijke omgeving zien we dat er gezwommen wordt. Deze wildzwemplekken ontstaan vaak spontaan rondom kades, steigers of glooiende oevers. Uitgangspunt is dat we dit wildzwemmen als gemeente niet actief tegengaan, mits er geen onacceptabele veiligheidsrisico's bekend zijn die niet weggenomen kunnen worden, er geen sprake is van conflicten met andere functies en de leefbaarheid niet in ernstige mate bedreigt wordt door het zwemmen.

In de bestaande stad is de afweging op wildzwemplekken daarmee als volgt:

2.4.2 De nieuwe stad

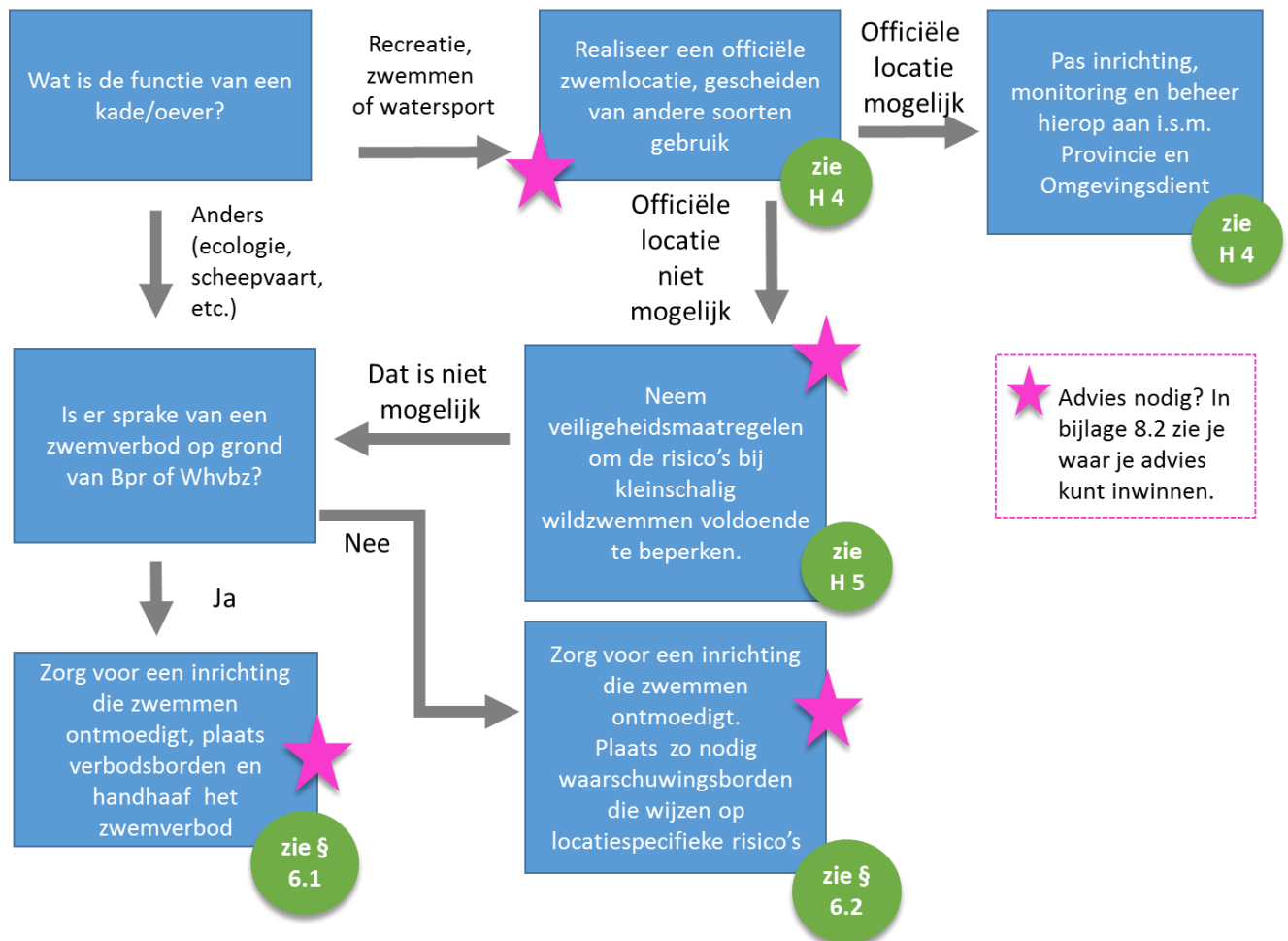
Bij grootschalige herinrichtingen langs het water of bij het ontwikkelen van nieuwe stukken stad aan het water dient altijd rekening gehouden te worden met de behoefte van Amsterdammers om te zwemmen. Conform de Watervisie willen we dat zo goed mogelijk faciliteren.

Met name in gebiedsontwikkelingen, waar vaak ook grondwerk en rioleringswerk verzet wordt, zijn er kansen om zwemmen en recreëren optimaal te faciliteren. Het biedt kansen om de bodem te egaliseren of te saneren, een zandstrand aan te leggen en te borgen dat er geen riooloverstorten zijn nabij plekken waar gezwommen kan gaan worden. Daarmee is een gebiedsontwikkeling of grootschalige herinrichting de ideale gelegenheid om een officiële zwemlocatie in te richten. **Geadviseerd wordt dan ook om bij waterrijke gebiedsontwikkelingen altijd in te zetten op de realisatie van tenminste één officiële zwemlocatie waar het zwemmen optimaal gefaciliteerd wordt.**

Bij het ontwerpen van openbare ruimte rondom het water moeten we ook niet naïef zijn: overall in Amsterdam zien we dat mensen bij mooi weer het water in gaan in gebieden die grenzen aan plassen, grachten, rivieren of kanalen. De behoefte is groot en mensen laten zich moeilijk tegenhouden; faciliteren waar dat veilig kan, bij voorkeur met een officiële zwemlocatie, en daarmee ook het spreiden van de drukte is dus het devies.

Als zwemmen met het oog op veiligheid, leefbaarheid of andere functies (ecologie, scheepvaart, etc.) onwenselijk of zelfs verboden is moeten al in het ontwerp keuzes gemaakt worden om zwemmen te ontmoedigen om daarmee problemen in de beheer- en gebruiksfase te voorkomen. Dat betekent bijvoorbeeld: geen strandjes, geen aflopende trappen naar het water en geen vlonders of steigers, tenzij deze daadwerkelijk gebruikt worden om boten aan te leggen (zie verder §6.2.3).

In de nieuwe stad wordt rondom het water daarom altijd onderstaande afweging gemaakt.

2.5 Gemeentelijke communicatie

2.5.1 De doelgroep

Veel Amsterdammers maken graag gebruik van het water in de stad om te zwemmen en recreëren, en veelal in de buurt van hun eigen woning. Uit recent onderzoek (2021, zie §1.1) blijkt dat de meeste zwemmers en recreanten zich bewust zijn van de risico's die gepaard gaan met zwemmen op een wildzwemplek. Het merendeel van hen geeft echter aan ondanks de kennis over deze risico's, niet te zullen kiezen voor een andere zwemplek.

Toch is er een behoefte aan informatie. Want zwemmers, en dan met name jongeren, geven aan dat er onvoldoende informatie beschikbaar is over de risico's op wildzwemplekken. Dit geldt in mindere mate voor zwemmers die zelf aan open water wonen en in hun eigen woonomgeving zwemmen. Uit de enquête (zie §1.1) blijkt dat bezoekers van populaire wildzwemplekken informatievoorziening via informatieborden op de zwemplek wenselijk vinden. Evenals online informatie op de gemeentewebsite en sociale media.

2.5.2 Doelen: informeren en bewustmaken

Het strategisch uitgangspunt van de communicatie is daarom om Amsterdammers te informeren over de risico's die gelden op wildzwemplekken in de stad. Het doel is hierbij niet om hen ervan te overtuigen om niet meer te zwemmen, maar om ervoor te zorgen dat zij zich bewust zijn van de risico's als zij gaan zwemmen. En om hen daarnaast te wijzen op de mogelijkheden voor zwemmen veilig zwemmen op officiële zwemplekken (zie kernboodschap, bijlage 8.3). Om zoveel mogelijk Amsterdammers te bereiken, vindt communicatie zowel plaats op de plekken waar intensief gezwommen wordt, als via de online kanalen van de gemeente.

Op deze manier stelt de gemeente zwemmers en recreanten in staat om goed geïnformeerd gebruik te maken van het water in de stad. Bovendien moet informatie op intensief gebruikte wildzwemplekken ter plaatsen zorgen voor meer oplettendheid bij zwemmers, op het moment dat zij daadwerkelijk het water ingaan.

In de communicatie is gekozen voor een positief frame, met een focus op waar en hoe Amsterdammers op een veilige manier kunnen genieten van het water. De *tone of voice* is hierbij belangrijk: niet verbiedend of belerend, maar informierend. De nadruk ligt daarmee niet op het ontmoedigen van zwemmen op wildzwemplekken, maar op bewustwording van de risico's en het bekender maken van de officiële zwemlocaties. Zo worden Amsterdammers in staat gesteld om zelf een verantwoorde keuze te maken als het gaat om veilig zwemmen.

2.5.3 Kanalen

Communicatie verloopt via verschillende kanalen op verschillende contactmomenten:

- Belangrijk is dat er gedurende het hele jaar online informatie beschikbaar is over veilig zwemmen. Zodat Amsterdammers die uit eigen beweging zoeken naar informatie, altijd de juiste berichtgeving hierover terugvinden. Om de consistentie hierin te waarborgen is de online informatie op de [gemeentewebsite](#), [de GGD website](#) en de [zwemwater kaart](#) in 2021 herzien in lijn met de kernboodschap (zie bijlage 8.3).
- Ook Amsterdammers die niet zelf actief op zoek gaan naar informatie, moeten over dit thema worden geïnformeerd. Op piekmomenten, zoals aan de start van het zwemseizoen of bij extra warme zomerdagen, communiceert de gemeente daarom additief over veilig zwemmen in de stad. Dit gebeurt via gemeentekanalen zoals social media en nieuwsberichten op de website. Social media posts zorgen ervoor dat ook de jongere doelgroep wordt geïnformeerd. In de communicatiekalender (zie bijlage 8.4) zijn voorbeeldenboodschappen opgenomen voor op verschillende piekmomenten. Gemeentelijke webredacties kunnen op basis van de kernboodschap zelf nieuwsberichten plaatsen rondom dezelfde piekmomenten.
- Tot slot kan communicatie ter plaatsen wenselijk zijn op plekken waar intensief wordt wildgezwommen (zie §5.5). Met informatieborden kunnen zwemmers worden gewezen op de risico's waarmee zij rekening moeten houden voordat zij het water ingaan. Zo worden zij aangemoedigd om een weloverwogen keuze te maken en met enige voorzichtigheid te zwemmen.

2.5.4 Valkuilen die je moet vermijden in de communicatie

- Schrijf nooit "*een verfrissende duik*" (of woorden van gelijke strekking). Duiken vanaf de kant in open water is erg gevaarlijk en in onze communicatie dragen we uit dat je dat niet moet doen.
- Schrijf nooit "*spring in het diepe*" (of woorden van gelijke strekking). Springen in open water vanaf een kade of bouwwerk kan gevaarlijk zijn en in onze communicatie dragen we uit dat je dat niet moet doen. Springen vanaf bruggen is gevaarlijk en bij wet verboden.
- Let op dat "*zwemplekken*" niet synoniem is voor "*plekken waar gezwommen wordt*". Veel plekken waar mensen zwemmen zijn géén officiële zwemlocaties. Soms geldt er zelfs een zwemverbod. Wees dus helder in je taalgebruik. We hebben in Amsterdam een aantal *officiële zwemlocaties*, die staan op <https://maps.amsterdam.nl/zwemwater/>. De rest zijn "*plekken waar gezwommen wordt*".

3 Welke ruimtelijke keuzes moeten gemaakt worden?

Met het oog op de verschillende ruimteclaims op en rondom het water is het van belang keuzes te maken omtrent de ruimte die we als stad ter beschikking willen stellen aan zwemmen en waterkantrecreatie. In de zoektocht naar nieuwe zwemlocaties wordt daarom een afweging gemaakt van de ruimtelijke belangen die gelden rondom het water, waaronder varen, watersport en ecologie. In dit hoofdstuk worden de verschillende belangen en de te maken keuzes geschetst.

3.1 Zwemmen en scheepvaart

De ruimteclaims vanuit de scheepvaart - binnen de gemeente vertegenwoordigd door Programma Varen en het Havenbedrijf - gaan niet alleen om varen zelf, maar ook over ligplaatsen, oplaadmogelijkheden voor alle soorten vaartuigen, op- en afstaplocaties, laad- en loslocaties en (semi)exclusieve locaties zoals de rederij van sommige rondvaartrederijen. Daarbij is 'scheepvaart' een breed begrip: het gaat om de grote binnenvaartschepen, binnenstedelijk transport over water en rondvaartboten. Maar ook over sloepjes, roeiboten, kano's, SUP'ers, etc. (zie ook §3.2). Hoe groot de risico's zijn van vaartuigen in relatie tot zwemmers, en hoe complex het is dit risico weg te nemen, hangt af van het type vaartuig.

De scheepvaart heeft vanzelfsprekend ruimte nodig in de vaargeul en rondom aanmeervoorzieningen. De verwachting is daarbij dat transport over water zal groeien. Het is een complexe taak om hiervoor ruimte te bieden, in combinatie met de wens om veilige ruimte te bieden aan zwemmen. De plekken die geschikt zijn voor de belangen vanuit varen zijn veelal ook dezelfde plekken die geschikt zijn om te zwemmen; goed bereikbare oevers in een woonomgeving.

Op een aantal plekken waar niet gevaren mag worden (Noorder IJplas) of waar genoeg ruimte is (Sloterplas) is er geen conflict tussen zwemmen en varen. Waar deze claims wel met elkaar conflicteren wordt er vanuit het perspectief van de scheepvaart vooral gewezen op het belang van een goede inrichting, waarbij de zwemmers en de vaartuigen helder van elkaar gescheiden zijn. Het Marineterrein is bijvoorbeeld bereikbaar voor boten, maar is goed in te richten om zowel zwemmen als overslag van goederen te faciliteren.

Om alle belangen rondom het water een plek te geven in de stad moeten we soms op zoek naar creatieve oplossingen. Er kan bijvoorbeeld gewerkt worden met verschillende tijdsloten. Zo kan op de Borneokade een rivierschip van 65 meter aanmeren. Echter, in de periode dat hier geen schip ligt kan er gezwommen worden. Op- en afstappen speelt voornamelijk een rol in het centrum en een paar bijzondere plekken daarbuiten.

Zie voor meer maatregelen omtrent het oplossen van conflicterend gebruik de tabel in bijlage 8.7.

3.2 Zwemmen en watersport

De openbare ruimte wordt steeds meer gebruikt voor sport, ook op het water. Hierbij wordt vooral gedacht aan een toename in watersporten zoals kanoën en suppen. Deze watersporten zijn niet altijd verenigbaar met zwemmen. Roeiers en zeilers wil je van zwemplekken weghouden, aangezien deze in conflict kunnen komen. Op sommige plekken waar zwemmen niet mogelijk is, bijvoorbeeld door bodemverontreiniging, kunnen sporten als kanoën, zeilen of suppen waarbij de bodem niet wordt aangeraakt mogelijk wel een plekje krijgen.

Waar deze ruimteclaims van zwemmen en andere watersporten wél samenkomen en dreigen te conflicteren is het belangrijk om te werken met tijdsloten of een goede zonering aan te brengen. Zoals bij de officiële zwemlocatie op IJburg, waar zwemmers door middel van zonering een andere plek hebben dan surfers. Daarbij kan er gekeken worden of faciliteiten voor de ene watersportfunctie (WC's, douches, etc.) op meerdere manieren gebruikt kunnen worden, om ook de zwemfunctie te dienen.

3.3 Zwemmen en ecologie

Vanuit ecologisch perspectief is er potentie om het zwemmen in open water uit te breiden. Specifieke ambities vanuit Ecologie rondom het water zijn het uitbreiden van zachte natuurvriendelijke oevers. Het is hierbij belangrijk deze ecologisch en natuurinclusief in te richten. Hierbij kan ook ruimte zijn voor zwemplekken. Vanuit ecologie is er de wens om zoveel mogelijk te kijken naar waar ecologie en zwemmen verenigbaar zijn.

Op sommige plekken is het belang van ecologie hoog en is daarom baat bij het behouden van rust. Een goede zonering tussen rustige en drukkeren plekken is daarom belangrijk. Op andere plekken is dit andersom. De balans tussen zwemmen en ecologie is kortom heel locatieafhankelijk en daarmee maatwerk, waarbij in de Ecologische Structuur het uitgangspunt uiteraard is dat de ecologische waarden prevaleren boven recreatie².

Uiteraard speelt voor de inpasbaarheid van een zwemplek ook de aanwezige fauna daarbij een rol. Sommige diersoorten kunnen zich goed aanpassen aan mensen (fuut en meerkoet) maar anderen minder (lepelaar). Dat is van tevoren goed in te schatten door stadsecologen in het proces te betrekken. Zwemmen moet niet verstorend werken, vooral in het broedseizoen. Er zouden maatregelen getroffen kunnen worden die het onmogelijk maken om tijdens het broedseizoen te zwemmen/recreëren.

Verschillende vogels zitten tijdens het broedseizoen in de zone van riet en oever. Daar moet de vegetatie hoog genoeg zijn. Om zwemmen en ecologie te kunnen verenigen is het daarmee belangrijk dat er zones zijn met rietkragen en een kleine open toegang tot het water. Met begroeiing als bloemrijk gras, kruiden en heesters hoeft recreatie de ecologie niet te verstoren.

In ecologisch kwetsbare gebieden is het daarnaast van belang dat er door recreanten niet gebarbecued wordt, dus dat een barbecueverbod wordt ingesteld en gehandhaafd. Ook zijn goede voorzieningen als toiletten en afvalbakken belangrijk om de ecologie te beschermen tegen zwerfvuil, wildplassen en andere verstoringen. Op leefregelborden kan aandacht gevraagd worden voor het respecteren van de natuur en het niet verstoren van dieren.

² Zie: <https://maps.amsterdam.nl/ecopassages?LANG=nl>

4 Wat is er nodig voor een officiële zwemlocatie?

4.1 Proces

Op grond van artikel 10b van de Whvbz stellen de provincies jaarlijks een lijst op van zwemlocaties. De provincies zijn verantwoordelijk voor de aanwijzing van alle locaties in zowel regionale wateren, de rijkswateren als die aan de Noordzeekust. Bij het proces van aanwijzing zijn daarnaast tenminste Rijkswaterstaat, de waterschappen en de locatiebeheerders/ initiatiefnemers betrokken. Ieder van deze partijen is verantwoordelijk voor een deel van de uitvoering van het proces van aanwijzen.

Het 'Protocol Aanwijzen en afvoeren van zwemlocaties' wordt gebruikt om te waarborgen dat er een goede onderbouwing is voor het uiteindelijke besluit een zwemlocatie aan te wijzen dan wel af te voeren. Dit protocol is een handreiking die het mogelijk moet maken het proces van aanwijzen en afvoeren van zwemlocaties landelijk eenduidig, praktisch en conform de Europese en Nederlandse wet- en regelgeving en beleid, uit te voeren. Het protocol is op 15 oktober 2009 vastgesteld door het Directeuren Water Overleg (DWO) namens het Nationaal Water Overleg (NWO).

Het protocol kort samengevat

De volgende vragen spelen een rol bij de beoordeling omtrent het aanwijzen van zwemlocaties.

1. voldoet de zwemlocatie aan de definitie van zwemwater (art. 1 lid 3 EU zwemwaterrichtlijn);
2. conflicteert de functie zwemwater niet met andere functies;
3. is de zwemlocatie voldoende veilig;
4. is de bereikbaarheid/ infrastructuur van de locatie voldoende (te maken);
5. is op de locatie onderhoud en beheer in redelijke mate gewaarborgd;
6. kan de zwemlocatie (eventueel na het treffen van maatregelen) structureel voldoen aan de zwemwaternormen;
7. zijn op de zwemlocatie (eventueel na het treffen van maatregelen) geen problemen te verwachten als gevolg van proliferatie van blauwalgen, macroalgen en/of marien fytoplankton.

Door het stappenplan te volgen kan gedurende het proces van aanwijzen van nieuwe zwemlocaties, bepaald worden of deze locaties veilig zijn, of aanwijzing als zwemwater conflicteert met andere functies, of de locaties voldoende bereikbaar zijn en of de potentiële locaties, al dan niet na het nemen van maatregelen, structureel kunnen voldoen aan de zwemwaternormen. Een besluit om een nieuwe zwemlocatie aan te wijzen is op deze wijze gedegen onderbouwd.

Door het stappenplan ook gedurende het proces van afvoeren te gebruiken wordt een gedegen onderbouwing verkregen voor het besluit een zwemlocatie af te voeren van de lijst van zwemwateren. Alle mogelijke redenen om een zwemlocatie af te voeren worden bij gebruik van het stappenplan onderzocht. Dat geldt ook voor de voorwaarden die gelden om een permanent zwemverbod in te stellen of een permanent negatief zwemadvies uit te brengen, voordat een locatie vijf opeenvolgende jaren als 'slecht' is ingedeeld. In dat geval moet namelijk worden aangetoond dat de verwezenlijking van de kwaliteit 'aanvaardbaar', niet uitvoerbaar of onevenredig kostbaar is.

4.2 Waterkwaliteit

De waterkwaliteit van een officiële zwemlocatie moet zodanig zijn dat je er niet ziek van wordt, op korte termijn of lange termijn. Ziekmakers kunnen bacteriën, virussen, parasieten en blauwalgen zijn, maar ook chemische verontreinigingen.

In de praktijk komt dit er op neer dat wordt gemeten of bepaalde bacteriën of blauwalgen voorkomen:

- Volgens de Wereld Gezondheidsraad geven metingen van de bacteriën Escherichia coli (E-coli) en Intestiale enterococcon voldoende houvast om het risico voor de gezondheid vast te stellen. Deze parameters zijn daarom in de Zwemwaterrichtlijn opgenomen.
- Voor het bepalen van blauwalgenoverlast wordt het Blauwalgprotocol 2020 gehanteerd. In eerste instantie wordt naar de hoeveelheid cyanochlorofyl in het water gekeken wordt nader onderzoek ingesteld.

De waterkwaliteit moet voor aanwijzing als officiële zwemlocatie de afgelopen twee zwemseizoen gemeten zijn en kwalitatief tenminste aanvaardbaar zijn bevonden. Er zijn vier kwaliteitsklassen: slecht, aanvaardbaar, goed en uitstekend. Bij aanwijzing van een officiële zwemlocatie is de bedoeling dat de locatie goed of uitstekend scoort.

De waterkwaliteit is geen constant gegeven, maar van verschillende zaken afhankelijk. Toch is er meestal sprake van een basiskwaliteit op het moment dat er sprake is van een normale situatie. Doorgaans zijn bij elke zwemplek de meetresultaten redelijk constant, tenzij er iets is wat deze (extreem) beïnvloedt.

De belangrijkste zaken die de waterkwaliteit negatief beïnvloeden zijn:

- **Menselijke en dierlijke ontlasting:** het ontbreken van een toiletvoorziening kan er toe leiden dat mensen het water verontreinigen. Baby's met poepluiers mogen niet in het water. Ouders moeten hierop toezien en zo nodig worden aangesproken. Andere factoren die er toe kunnen leiden dat menselijk ontlasting in het water komen zijn foutaansluitingen in het riool, storingen in rioolgemalen en toiletlozingen van beroeps- en pleziervaart. Ook ontlasting van dieren (ganzen, ratten, watervogels, honden etc.) kan plaatselijk zorgen voor een (flinke) overschrijding van de waterkwaliteitsnorm. Op plekken waar veel dieren zijn of bijvoorbeeld honden worden uitgelaten is het dan ook niet wenselijk om zwemmen mogelijk te maken, en omgekeerd.
- **Zwerfafval:** een vervuilde openbare ruimte in en rond het water trekt ongedierte aan en daarmee ook verschillende potentiële ziektedragers. Vandaar het belang van een goede en schone openbare ruimte rondom zwemplekken. Afval moet voor het donker opgeruimd worden i.v.m. ongedierte.
- **Regen / overstorten:** na hevige regenval kunnen in sommige gevallen de rioleringen het water niet aan en stort dit overtollig water in rivieren en grachten. Dit kan ziekmakende bacteriën introduceren in het water. Ook kan vervuild water, met zaken als olieresten en hondenpoep, vanaf het wegdek het oppervlaktewater instromen. Dit is dan ook de reden dat vooral de 2 à 3 dagen na hevige regenval er een verhoogd risico is op een slechte waterkwaliteit.

In de praktijk wordt geconstateerd dat daar waar het beheer wordt verwaarloosd de waterkwaliteit daalt. Daarmee ontstaat het risico dat aangewezen zwemlocaties weer van de lijst moeten worden afgevoerd. Intensief beheer is daarom een randvoorwaarde voor een officiële zwemlocatie. In bijlage 8.6 is een gedetailleerde opsomming van mogelijke oorzaken en daaruit volgende gezondheidsrisico's te vinden, opgesteld door de GGD.

4.3 Inrichting en veiligheid

Hoe een officiële zwemlocatie ingericht moet zijn, is niet in de wet vastgelegd. De provincie beoordeelt de veiligheid waarbij de Omgevingsdienst het benodigde onderzoek uitvoert. Een goede basis om te beoordelen of een locatie qua inrichting en veiligheid geschikt is, is de 'Handreiking Fysieke Veiligheid Zwemmers in Oppervlaktewater' (DHV, 2008). Hieronder een versimpelde weergave van de eisen met daarnaast nog een aantal zaken die niet verplicht zijn, maar wel wenselijk zijn voor een goede inrichting van een formele zwemlocatie.

4.3.1 Need to have

- Veilig water
 - Geen sterke stroming.
 - Veilige afstand tot de vaargeul (> 50 meter of fysieke scheiding).

- De zwemzone is fysiek begrensd, bijvoorbeeld met een ballenlijn.
- Veilige bodem
 - Geen steil aflopend talud tot een waterdiepte van 1,50m.
 - Geen zuigende werking vanuit de bodem.
 - Geen plotselinge diepteverschillen.
 - Geen afval of objecten op de bodem of deze zijn fysiek afgebakend.
- Toegankelijk water.
- Bord met informatie over de zwemlocatie en de risico's (zie §4.5).
- Prullenbakken.

In bijlage 8.7 is een overzicht opgenomen van maatregelen die genomen kunnen worden om eventuele veiligheidsrisico's weg te nemen.

4.3.2 Nice to have

- Voldoende bankjes / picknicktafels.
- Voldoende fietsparkeerplekken.
- Omkleedvoorzieningen en lockers.
- Recreatieve voorzieningen (BBQ-voorzieningen, sportvoorzieningen, speeltoestellen, etc.).
- Een verbod op de aanwezigheid van honden gedurende het zwemseizoen, om vervuiling van het water te beperken.
- Toilet en handenwasgelegenheid. NB: doel van een toilet is enerzijds het faciliteren van verblijf en het voorkomen van overlast voor de omgeving en anderzijds het op pijn houden van de waterkwaliteit. Door mensen een toilet te bieden neemt het risico op ontlasting in het water af.

4.4 Toezicht op zwemmers

De gemeente is als beheerder van de zwemlocaties vrij om zelf de keuze te maken of er wel of geen toezicht wordt ingezet op zwemmers bij officiële zwemlocaties in open water. Er is geen bovenliggende wet- of regelgeving die toezicht op dit type zwemlocaties verplicht. In Amsterdam geldt als algemeen uitgangspunt dat er op het zwemmen in open water, zowel bij officiële zwemlocaties als op wildzwemplekken, géén toezicht gehouden wordt. Dat betekent dat er in principe geen sprake is van badmeesters, lifeguards of soortgelijke inzet die toezicht houdt op de zwemmers en reddingshandelingen kan uitvoeren in het water.

Het is de verantwoordelijkheid van de zwemmer om zich te informeren over de risico's van zwemmen in open water, hier op te anticiperen en zijn eigen zwemvaardigheid juist in te schatten. Binnen gezelschappen (vriendengroepen, gezinnen, schoolklassen, etc.) geldt in het bijzonder dat we van de aanwezige volwassenen verwachten dat zij elkaar en eventuele kinderen goed in de gaten houden als er gezwommen wordt.

In bijzondere situaties kan wel toezicht op zwemmers ingezet worden op de officiële zwemlocaties. Het gaat dan om officiële zwemlocaties waar aanleiding is om aan te nemen dat er uitzonderlijke locatiespecifieke risico's aanwezig zijn die door toezicht gemitigeerd kunnen worden. Risico's kunnen bijvoorbeeld zijn oneffenheden in de bodem, wisselend waterpeil of een sterke stroming. Ook de drukte en het gedrag van bezoekers spelen een rol in de risicoinschatting. Een mogelijke acute aanleiding voor het instellen van toezicht is bijvoorbeeld een ongeval of een serie ongevallen op dezelfde zwemplek. Het toezicht dient in principe te worden stopgezet wanneer duidelijk is dat er ofwel geen sprake is van een structureel locatiespecifiek risico ofwel het risico verholpen is.

Voor het houden van toezicht op zwemmers in open water kan de Reddingsbrigade worden ingeschakeld. Op Strand IJburg is dat de huidige praktijk, deze samenwerking wordt als zeer positief ervaren. De Veiligheidsregio adviseert over de inzet van toezicht. Aan de inzet van de Reddingsbrigade

zijn kosten verbonden waarvoor op dit moment geen structurele dekking beschikbaar is binnen de begroting.

4.5 Informatievoorziening

Op officiële zwemlocaties staan grote lichtblauwe informatieborden. Op het bord staat algemene informatie over de zwemplek: een plattegrond waarop de zwemzone is aangegeven en een overzicht van aanwezige voorzieningen en verboden die gelden. Rechtsonder op de blauwe zwemwaterborden is de kwaliteitsklasse (3, 2, 1 of 0 sterren of onbekend) aangegeven. Dit is een vierjaargemiddelde. Als de actuele waterkwaliteit onvoldoende is wordt dit op een smal bord onder het algemene informatiebord aangegeven. De borden worden geplaatst en beheerd door de provincie.

4.6 Beheer

Intensief beheer is noodzakelijk om een officiële zwemlocatie op voldoende niveau te houden. Daarbij moet in het bijzonder aandacht zijn voor:

- Het zorgdragen voor een schone bodem, door de bodem te inspecteren voorafgaand aan het zwemseizoen en eventueel grofvuil of andere obstakels te verwijderen (voor 1 mei).
- Het voldoende legen van de afvalbakken tijdens het zwemseizoen (1 mei tot 1 oktober) om vervuiling in het water en het aantrekken van ratten te beperken. Indien nodig kunnen in de zomermaanden tijdelijk extra afvalbakken geplaatst worden.
- Het dagelijks verwijderen van zwerfvuil om het risico op rattenoverlast te beperken en het tegengaan van rattenplagen indien die zich voordoen.
- Het met spoed weghalen van dode dieren gedurende het zwemseizoen (1 mei tot 1 oktober) om het ontstaan van ziektes tegen te gaan.
- Het minimaal twee tot drie maal daags reinigen van de openbare toiletten (indien aanwezig) gedurende het zwemseizoen (1 mei tot 1 oktober).

Op dit moment is dit in Amsterdam onvoldoende geborgd, waardoor bijvoorbeeld locatie Sloterstrand dusdanig slecht waterkwaliteit kent dat het risico bestaat dat deze officiële zwemlocatie verloren gaat. Het verdient dus de aanbeveling om éérst het beheer op bestaande officiële zwemlocaties op orde te brengen voordat het aantal locaties wordt uitgebreid.

5 Waar moet een goede wildzwemplek aan voldoen?

5.1 Proces

Wildzwemplekken kennen allerlei vormen: van zeer **kleinschalig** (enkele buurtbewoners die zwemmen) tot **intensief** (honderden recreanten op de oevers, grote aantallen zwemmers, afkomstig uit verschillende delen van de stad). Ze ontstaan vaak organisch, veelal op plekken die niet zijn aangelegd om te zwemmen maar in hun inrichting daar wel toe uitnodigen (steigers, kades, glooiende oevers).

Uitgangspunt is dat op **kleinschalige wildzwemplekken** met een buurtfunctie (enkele tientallen zwemmers per dag op zomerse dagen) die spontaan ontstaan geen verdere maatregelen getroffen worden om zwemmen in goede banen te leiden. Als ernstige veiligheidsrisico's bekend zijn kan zwemmen wel worden ontmoedigd of verboden.

Op plekken waar **intensief wildgezwommen** wordt kan de gemeente indien nodig maatregelen treffen om de veiligheid omtrent het zwemmen te verhogen, waarbij zwemmers ook ter plaatsen geïnformeerd worden over de risico's van wildzwemmen.

Aantal zwemmers (indicatief)	Omschrijving	Maatregelen?
 Enkele tientallen per dag op zomerse dagen	Kleinschalige wildzwemplek De stad kent honderden van dit soort plekken. Bezoekers zijn met name buurtbewoners. Het gaat meestal om plekken die niet expliciet zijn aangelegd met als doel "zwemmen", maar spontaan ontstaan.	In principe geen maatregelen en ook geen informatieborden plaatsen. Zeer kleine aanpassingen gericht op leefbaarheid en veiligheid, zoals het (ver)plaatsen van een drenkelingentrap, zijn bij wijze van maatwerk wel mogelijk. Indien ernstige veiligheidsrisico's en/of gezondheidsrisico's bekend zijn die niet kunnen worden weggenomen, wildzwemmen ontmoedigen of verbieden.
 Enkele tientallen (max. 50) tegelijkertijd op zomerse dagen	Intensieve wildzwemplek De stad kent enkele tientallen van dit soort plekken. Variërend van steigers waar ruimte is voor enkele tientallen bezoekers tot grasvelden en kades met honderden bezoekers op de kant. De plek heeft een aantrekkingskracht op bezoekers uit de wijde omgeving.	Maatregelen treffen om grootschalig wildzwemmen in goede banen te leiden en de veiligheid te verhogen, indien nodig. Zie bijlage 8.7. Informeren over risico's van wildzwemmen met informatieborden. Indien ernstige veiligheidsrisico's en/of gezondheidsrisico's bekend zijn die niet kunnen worden weggenomen, wildzwemmen ontmoedigen of verbieden.
 > 50 tegelijkertijd op zomerse dagen	Potentiële officiële zwemlocatie De stad kent slechts een paar van deze plekken. Deze plekken trekken bezoekers uit omliggende stadsdelen en hebben soms zelfs een stedelijke functie.	Traject starten richting officiële zwemlocatie (zie H4). Indien de status van officiële zwemlocatie niet haalbaar is, behandelen als intensieve wildzwemplek, tenzij vanuit de provincie een zwemverbod wordt opgelegd.

NB: de Whvbz bepaalt dat Gedeputeerde Staten jaarlijks aan de minister(s) de locaties bekend maken waar naar hun oordeel door een groot aantal personen wordt gezwommen en die daarmee in aanmerking komen voor het aanwijzen als officiële zwemlocatie. In Amsterdam hanteren we in overleg met de Provincie Noord-Holland een vuistregel van "50 zwemmers tegelijkertijd in het water op zomerse dagen" als zijnde "een groot aantal". Dit is als zodanig opgenomen in bovenstaande tabel, maar het oordeel is uiteindelijk locatiespecifiek en is aan de Gedeputeerde Staten. Zie verder H4 over officiële zwemlocaties.

Ook plekken waar een zwemverbod geldt op grond van het Bpr (zie §2.1.3) kunnen met de juiste maatregelen worden omgevormd tot een wildzwemplek waar géén zwemverbod geldt (zie H5) of tot officiële zwemlocaties (zie H4). Daartoe moeten dan de conflicten waar de Bpr op toeziet worden weggenomen. Bijvoorbeeld het conflict tussen zwemmers en scheepvaart, waar artikel 8.o8 van het Bpr onder ad 2b op slaat ("Zwemmen, watersport zonder gebruik te maken van een schip en onderwatersport zijn verboden (...) in gedeelten van de vaarweg bestemd voor de doorgaande scheepvaart"). Het wegnemen van dit conflict kan middels fysieke ingrepen of regelgeving, zie bijlage 8.7. Sommige conflicten met het Bpr zijn niet weg te nemen met fysieke maatregelen, zoals het gegeven dat het Bpr zwemmen in havenwater verbiedt (Bpr artikel 8.o8 ad 2d). In dat geval moet een aanwijzingsbesluit genomen worden om het zwemverbod op te heffen. Dat kan uiteraard alleen als de situatie voldoende veilig (gemaakt) is.

5.2 Waterkwaliteit

In hoofdstuk 4.2 is ingegaan op de waterkwaliteit bij officiële zwemlocaties en de aandachtspunten hierbij. Voor de wildzwemplekken zijn die uiteraard ook relevant.

De waterkwaliteit in de Amstel en de grachten is een groot deel van het zomerhalfjaar voldoende van kwaliteit om te zwemmen. Meestal is dat zo als er genoeg doorstroming is. Indicatoren voor mogelijk slechte waterkwaliteit zijn: stilstaand water, water met blauwalg, water met dode dieren en water met grote groepen vogels.

De bacteriologische zwemwaterkwaliteit is tijdelijk slechter als er overstorten uit het gemengde, gemeentelijke rioolstelsel plaatsvinden. Dit gebeurt gemiddeld vijf keer per zomerhalfjaar bij hevige regenval. De waterkwaliteit herstelt zich daarna weer na enkele dagen. Per zomerhalfjaar zijn er gemiddeld 155 dagen (van de 180) waarop de waterkwaliteit gemiddeld genomen voldoende is om te zwemmen.

Er is op hoofdlijnen verschil in waterkwaliteit zichtbaar tussen de volgende delen van het Amsterdamse open water:

- Water van IJ, Amsterdam-Rijnkanaal en open zijarmen is door de goede doorstroming doorgaans van goede zwemkwaliteit (maar vanwege de scheepvaart gevaarlijker om in te zwemmen).
- Waterkwaliteit in de Amstelboezem (Amstel, (zij)grachten in Centrum, Oost en Zuid), de boezem van de Haarlemmermeer (o.a. Nieuwe Meer, Ringvaart), het IJmeer, de grachten en de grote plassen is gemiddeld goed genoeg van kwaliteit, mede door de doorstroming. Na hevige regenbuien is de kans op overstorten van rioleringen groot en is het verstandig enkele dagen niet te zwemmen.
- In de polders in Buitenveldert, Nieuw-West en Zuidoost stroomt het water minder door en is de kwaliteit in algemene zinslechter.

Binnen die gebieden zijn er echter uitzonderingen: bijvoorbeeld bij fout aangesloten riolen, punten waar bedrijven lozen op het oppervlaktewater (zeldzaam) of plekken met veel vogels (vogelpoep). Om te beoordelen of daar sprake van is kan gedurende één zwemseizoen op meerdere momenten een meting uitgevoerd worden. Indien daaruit blijkt dat de waterkwaliteit tenminste "aanvaardbaar" is, is er op dat vlak geen reden om wildzwemmen te ontmoedigen. Indien de waterkwaliteit structureel "slecht" is, is het verstandig zwemmen niet te faciliteren en te ontmoedigen, zie §6.2.

Op wildzwemplekken wordt de waterkwaliteit in principe niet structureel of met regelmaat gemeten. De wildzwemplekken waar wél gemeten wordt gedurende het zwemseizoen zijn de uitzondering, niet de regel. De waterkwaliteit op specifieke wildzwemplekken wordt daarom ook niet gecommuniceerd, online of ter plaatse, om schijnveiligheid te voorkomen. Dit is een belangrijk onderscheid tussen *wildzwemplekken*, waar de actuele waterkwaliteit veelal onbekend is, en *officiële zwemlocaties*, waar zwemmers wel actief en ter plaatsen geïnformeerd worden over actuele risico's t.a.v. de waterkwaliteit.

Zwemmers worden wel stadsbreed geïnformeerd over dat de waterkwaliteit in algemene zin wisselt en buiten de officiële zwemplekken niet gemeten wordt (zie §2.5). Na hevige piekbuien wordt conform het communicatieprotocol ook stadsbreed gecommuniceerd over de tijdelijke verslechtering van de waterkwaliteit, met het advies om niet in open water te zwemmen.

- **Indien een structureel probleem met de waterkwaliteit bekend is waardoor deze "slecht" is, is het verstandig zwemmen op deze locatie niet (verder) te faciliteren maar te ontmoedigen. Zie H6.**

5.3 Inrichting en veiligheid

Wildzwemplekken voldoen over het algemeen niet volledig aan de strenge eisen die gesteld worden aan officiële zwemlocaties. Wildzwemmen is daarmee altijd risicovoller dan zwemmen op een officiële zwemlocatie. Het kan wenselijk zijn maatregelen te treffen om het wildzwemmen in goede banen te leiden als er **intensief** wordt wildgezwommen (tientallen zwemmers tegelijkertijd op zomers dagen) om daarmee de veiligheid te verhogen. Het nemen van maatregelen op alle plekken waar wordt wildgezwommen is praktisch gezien onuitvoerbaar. Bij kleinschalig wildzwemmen worden daarom in principe geen maatregelen getroffen (zie voor verdere toelichting §5.1).

Een **intensief gebruikte wildzwemplek** voldoet bij voorkeur aan de volgende randvoorwaarden:

- Er is een veilige mogelijkheid om in- en uit het water te komen, zoals een drenkelingentrap aan een steiger of kade of een aflopende oever.
- Er is geen conflicterend gebruik van het water binnen een straal van 25 meter (bijvoorbeeld een vaargeul met intensief scheepvaartverkeer, een op- en afstapplaats voor passagiersvaart, een drukke vaarroute gemotoriseerde recreatievaart, een (jacht)haven, etc.). Of deze conflicterende functies zijn ingeperkt of voldoende helder gescheiden (zie bijlage 8.7).
- Er zijn voor zo ver bekend geen vaste obstakels onder water (muren, damwanden, rotsblokken, palen, etc.) of bekende vaste obstakels zijn zichtbaar gemaakt en/of afgeschermd om het risico te beperken.
- De bodem heeft geen dusdanig zuigende werking dat het risico bestaat dat zwemmers vast komen te zitten in het slib.
- Het slib is niet dusdanig vervuild dat er sprake is van onacceptabele gezondheidsrisico's voor zwemmers (zie §5.3.1).
- Er zijn voldoende vuilnisbakken aanwezig op de kant om vervuiling van het water te voorkomen.

Om aan bovenstaande randvoorwaarden te voldoen kan het nodig zijn om maatregelen te treffen op plekken waar intensief wordt wildgezwommen. In bijlage 8.7 vind je een tabel met maatregelen die genomen kunnen worden om de veiligheid te verbeteren. Bij het inschatten van de risico's op plekken waar intensief wordt wildgezwommen en bij het uitwerken van beheersmaatregelen kan extern advies ingewonnen worden. Bijvoorbeeld via het Nederlands Instituut Veiligheid Zwemlocaties.

Indien bovenstaande aspecten met betrekking tot veiligheid onvoldoende geborgd zijn en het probleem niet te verhelpen is, is het verstandig zwemmen op deze locatie niet (verder) te faciliteren en te ontmoedigen. Zie H6.

5.3.1 Omgang met vervuild slib i.r.t. wildzwemmen

Op een aantal plaatsen in Amsterdam is een vervuiling aanwezig in de waterbodem; op of in de waterbodem zitten nog oude chemische waterverontreinigingen die via het opwarrelen van het slib in het water en in de mond kunnen komen. Soms nemen baby's ook slib, zand of modder via de hand in de mond. Als die bodem vervuild is kan dat gezondheidsrisico's opleveren.

Bij vervuild slib gaat het veelal om deeltjes van zware metalen, olie of asbest. De potentiële gezondheidsschade verschilt per verontreiniging en is vaak vooral voor kinderen groot. Als de zwemmers niet in contact raken met de verontreinigde bodem omdat het water zeer diep is zijn de risico's laag, omdat de verontreiniging doorgaans niet in water oplost.

In Amsterdam zijn veel van de noodzakelijke bodemsaneringen inmiddels uitgevoerd. Aan de orde zijn bijvoorbeeld nog saneringen rond oude gasfabrieken, waarbij de bodemvervuiling zich heeft verspreid (mobiele verontreiniging). Opruimen van deze verontreinigingen is niet altijd goed uitvoerbaar en vaak duur. Sanering is lang niet altijd een gemeentelijke aangelegenheid; ook de provincie, de waterschappen en Rijkswaterstaat kunnen hier een rol in hebben. Wanneer in een dergelijke omgeving wildzwemmen gefaciliteerd wordt is het wenselijk om de bodem te onderzoeken op mogelijke vervuiling.

Bij twijfel over gezondheidsrisico's bij vervuilde waterbodem is de GGD de aangewezen adviseur. Indien de GGD adviseert dat de risico's voor zwemmers - of voor een specifieke groep, zoals zwangere vrouwen of kleine kinderen- groot zijn, dient de zwemmer daarop gewezen te worden middels **waarschuwborden** (zie §6.2).

5.4 Toezicht op zwemmers

Op wildzwemplekken in Amsterdam wordt geen toezicht gehouden op zwemmers. Er is dus geen sprake van lifeguards, strandwachten of badmeesters. Om te voorkomen dat de verkeerde verwachtingen ontstaan en om helderheid te bieden aan de Amsterdammer is het van belang dat in heel Amsterdam één lijn gevoerd wordt ten aanzien van (het niet houden van) toezicht op wildzwemplekken. Op intensieve wildzwemplekken wordt het ontbreken van toezicht gecommuniceerd op informatieborden (zie §5.5).

Ook op officiële zwemlocaties wordt in principe geen toezicht gehouden op zwemmers.
Zie voor meer informatie §4.4.

5.5 Informatievoorziening

Op **kleinschalige wildzwemplekken** worden in principe geen maatregelen getroffen i.r.t. het zwemmen. In lijn daarmee worden er ook geen informatieborden geplaatst. Als veiligheidsrisico's aanleiding geven om het zwemmen te ontmoedigen kan dat middels waarschuwborden (zie §6.2).

Op **intensief gebruikte wildzwemplekken** kunnen wel informatieborden geplaatst worden. Deze borden zijn van meerwaarde op plekken waar intensief gezwommen wordt en waar ook voorzieningen getroffen zijn om de veiligheid te vergroten of de leefbaarheid te borgen. Het beeld kan daar namelijk ontstaan dat het een 'officiële zwemlocatie' betreft met bijbehorende veiligheidseisen. Dat is echter niet het geval. Bezoekers moeten zich daar bewust van zijn.

Een dergelijk informatiebord heeft daarmee drie doelen:

- Bezoekers informeren dat het géén officiële zwemplek betreft en hen doorverwijzen naar de officiële zwemplekken, via www.zwemwater.nl en de Zwemwater App.
- Aangeven wat de algemene risico's zijn van wildzwemmen.
- Aangeven welke locatiespecifieke risico's aanwezig zijn, indien bekend.

In Amsterdam hanteren we een standaard opzet en vormgeving voor deze informatieborden die tot stand gekomen is in overleg met communicatiedeskundigen en juridisch adviseurs. De borden dienen altijd uitgevoerd te worden conform onderstaande opzet, in de huisstijl, met het gebruik van de juiste kleuren en iconen. Deze borden hebben alleen betrekking op de situatie omtrent het zwemmen, maar kunnen indien nodig gecombineerd worden met aparte leefregelborden gericht op het voorkomen van overlast (zie H7).

Figuur 1 Voorbeeld van het standaard informatiebord voor intensief gebruikte wildzwemplekken. Afmeting van het bord is standaard 1000 mm (h) bij 1400 mm (b) en word bevestigd op een bestaand object zoals een hek of muur, op twee palen of een buisframe. Iconen die niet van toepassing zijn op een specifieke locatie kunnen worden verwijderd. Het icoon rechtsonder wordt - indien nodig- voorzien van een locatie specifieke waarschuwing en anders verwijderd.

5.6 Beheer

Op plekken waar veelvuldig gezwommen wordt is een voldoende beheerniveau belangrijk om risico's op het vlak van veiligheid en gezondheid te beperken. Daarom geldt voor plekken waar intensief wordt wildgezwommen dat in het beheer in het bijzonder aandacht moet zijn voor:

- Het vissen van grofvuil voor de start van het zwemseizoen (1 mei) om het risico op objecten op de bodem te beperken.
- Het voldoende legen van de afvalbakken tijdens het zwemseizoen (1 mei tot 1 oktober) om vervuiling in het water en het aantrekken van ratten te beperken. Indien nodig kunnen in de zomermaanden tijdelijk extra afvalbakken geplaatst worden.
- Het dagelijks verwijderen van zwerfvuil om het risico op rattenoverlast te beperken en het tegengaan van rattenplagen indien die zich voordoen.
- Het met spoed weghalen van dode dieren gedurende het zwemseizoen (1 mei tot 1 oktober) om het ontstaan van ziektes tegen te gaan.
- Het twee tot drie maal daags reinigen van de openbare toiletten (indien aanwezig) gedurende het zwemseizoen (1 mei tot 1 oktober).

6 Welke maatregelen kunnen genomen worden om zwemmen te beperken?

Op locaties waar géén zwemverbod geldt op basis van het Bpr of de Whvbz, maar wel aanleiding is het zwemmen te ontmoedigen, kan zwemmen worden ontmoedigd met behulp van waarschuwborden en waar nodig kan de inrichting worden aangepast. Zie verder §6.2.

Op locaties waar wel een zwemverbod geldt op basis van het Bpr kunnen door de gemeente verbodsborden worden geplaatst, kan het zwemverbod gehandhaafd worden en is het verstandig ook de inrichting aan te passen als die uitnodigt tot zwemmen. Zwemverboden op grond van het Whvbz worden door de provincie opgelegd en gehandhaafd. Zie verder §6.1.

6.1 Omgang met zwemverboden

6.1.1 Handhaving van zwemverboden

Handhaving op zwemverboden vanuit het Bpr is in Amsterdam gericht op excessen en vindt in principe alleen plaats op locaties waar sprake is van onaanvaardbare veiligheidsrisico's. Bijvoorbeeld bij het springen van bruggen op risicolocaties of bij zwemmen in de vaargeul van drukke scheepvaartroutes. Handhaving op zwemverboden vindt plaats door Nautisch Toezicht binnen de directie THOR, de BOA's van de Havendienst in havenwater en incidenteel door de politie. Handhavers die handhaven op het land kunnen dus niet handhaven op zwemverboden op grond van het Bpr.

Overlast door zwemmers is in beginsel geen reden om over te gaan tot handhaving van zwemverboden op grond van het Bpr, gezien het feit dat het Bpr toeziet op zwemverboden op grond van nautische overwegingen, niet op leefbaarheid. Daarnaast is de handhavingscapaciteit beperkt en bovendien zorgt zwemmen op zich vaak niet direct voor overlast. Overlast volgt vaak uit ander gedrag zoals het betreden van privé eigendom, het afspelen van harde muziek, barbecueën, schreeuwen, overmatig alcoholgebruik, etc. Indien er sprake is van overlast die de leefbaarheid bedreigt dan dient primair ingezet te worden op het tegengaan danwel handhaven van dit gedrag (zie ook §7.4) of het ontmoedigen van intensieve recreatie en/of zwemmen door de fysieke inrichting van de openbare ruimte aan te passen (§6.2 en §7.3).

6.1.2 Plaatsen van verbodsborden

Op locaties waar sprake is van onacceptabele veiligheidsrisico's die niet kunnen worden weggenomen én waar sprake is van een zwemverbod op grond van het Binnenvaartpolitiereglement (Bpr) kan dit zwemverbod kenbaar gemaakt worden met borden, om zwemmen te ontmoedigen. In Amsterdam gebruiken we daarvoor een standaard verbodsbord waarop tevens het artikel van het Bpr vermeld staat.

Dit bord plaatsen we niet overal waar een zwemverbod geldt. Dat zou namelijk betekenen dat al onze bruggen en grachten vol staan met borden. Het bord plaatsen we alleen op locaties waar een zwemverbod van kracht is en daarnaast I) veelvuldig gezwommen wordt en II) sprake is van onaanvaardbare veiligheidsrisico's en III) de intentie bestaat om te handhaven. Locaties waar een dergelijk bord wenselijk kan zijn, zijn bijvoorbeeld drukke vaarwegen waar frequent gezwommen wordt in of nabij de vaargeul en de omgeving van sluizen en bruggen waar vanaf gesprongen wordt, de vaargeul in.

NB: voor het toepassen van bebording gericht op het nautisch verkeer - zoals aanmeer- en ankerverboden - wordt de Europese standaard gevolgd zoals opgenomen in het Binnenvaartpolitiereglement, Bijlage 7 Verkeerstekens.

6.1.3 Opleggen van zwemverboden

Indien het vanwege onaanvaardbare veiligheidsrisico's onwenselijk is dat er op een specifieke locatie gezwommen wordt, kan er voor gekozen worden een zwemverbod in te stellen. Dat gebeurt bij voorkeur pas nadat alle mogelijke instrumenten om zwemmen te ontmoedigen (zie §6.2) zijn toegepast en indien men ook voornemens is het verbod te handhaven.

Er zijn twee mogelijke wegen om een zwemverbod op te leggen: op grond van het Binnenvaartpolitiereglement en op grond van de Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden.

Artikel 8.o8 van het Bpr omschrijft de plekken waar een zwemverbod geldt en biedt onder g de mogelijkheid in aanvulling op de onder lid a t/m f omschreven locaties aanvullende locaties aan te wijzen (zie bijlage 8.1). De grondslag hiervoor moet dan te herleiden zijn op de belangen waarop het BPR toeziet, die met name scheepvaart gerelateerd zijn. Dat aanwijzen gebeurt door de 'bevoegde autoriteit'. Wie de bevoegde autoriteit is, is bepaald in artikel 5 van het Vaststellingsbesluit Bpr. Relevant daarbij is, bij welk openbaar lichaam een vaarweg in beheer is. De Amsterdamse situatie omtrent de 'bevoegde autoriteit' is uitgewerkt in bijlage 8.9.

Artikel 11 van de Whvbz geeft de Gedeputeerde Staten (lees: de provincie) onder meer de bevoegdheid om een zwemverbod in te stellen of een negatief zwemadvies te geven op een plaats waar gezwommen wordt, indien omstandigheden daartoe uit oogpunt van hygiëne of veiligheid van de bezoekers aanleiding geven. Dit geldt dus ook voor wildzwemplekken.

6.2 Zwemmen ontmoedigen

Als er geen zwemverbod geldt, maar zwemmen wel onverstandig of onwenselijk is, kunnen er maatregelen getroffen worden die de zwemlocatie voor zwemmers onaantrekkelijk maken.

6.2.1 Ontmoedigen met fysieke ingrepen in de bestaande stad

Door de inrichting van een locatie aan te passen kan zwemmen ontmoedigd worden. Dat kan door bijvoorbeeld:

- Het water onbereikbaar te maken door middel van begroeiing op het land, zoals struiken;
- De oever moeilijk begaanbaar maken door toepassing van basaltkeien;
- Het water onaantrekkelijk of minder toegankelijk te maken door middel van waterplanten, drijvende tuinen of riet;
- Een aanwezige steiger te verwijderen;
- Een aanwezig drenkelingentrapje te verplaatsen;
- Het water onbereikbaar te maken door een obstakel, zoals een hek. Dit is echter de minst aantrekkelijke optie vanwege beheerkosten, visueel onaantrekkelijk, aantasting openbare ruimte en het risico dat zwemmers van het obstakel af gaan springen.

Een veelvoorkomend risico is het springen van bruggen in de vaargeul of in ondiep water. Springen van de brug is verboden en kan in sommige gevallen worden ontmoedigd door fysieke maatregelen op de brug, zoals het bevestigen van plantenbakken aan de leuning. De mogelijkheden daartoe zijn echter sterk afhankelijk van het ontwerp van de brug.

6.2.2 Ontmoedigen met waarschuwingsborden

Op locaties waar géén sprake is van een zwemverbod, maar wél ernstige veiligheidsrisico's bekend zijn (aanhoudend slechte waterkwaliteit, objecten onder water, onderstromen, vervuilde bodem, etc.), kan een waarschuwingsbord geplaatst worden om zwemmen te ontmoedigen. Er wordt dan een standaard driehoekvormig waarschuwingsbord geplaatst, voorzien van een icoon in de huisstijl (zie bijlage 8.5), met een onderbord met toelichting.

NB: voor het toepassen van bebording gericht op het nautisch verkeer - zoals aanmeer en ankerverboden - wordt de Europese standaard gevolgd zoals opgenomen in het Binnenvaartpolitiereglement, Bijlage 7 Verkeerstekens.

6.2.3 Ontmoedigen vanuit de gebiedsontwikkeling

Het is van belang dat er bij gebiedsontwikkelingen rekening wordt gehouden met de behoefte om te zwemmen en recreëren aan het water, zie ook paragraaf 1.1 en 2.4.2. Door voldoende officiële zwemlocaties en veilige wildzwemplekken aan te leggen kan worden voorzien in de behoefte van Amsterdammers en wordt het risico beperkt dat men gaat zwemmen op locaties waar dit niet wenselijk is. Veilig faciliteren is dus altijd de beste manier om conflicten in de gebruiksfase te voorkomen.

Als voor specifieke kades of oevers binnen de gebiedsontwikkeling toch besloten wordt dat zwemmen niet wenselijk of niet toegestaan is, dient het ontwerp er ook op gericht te zijn dat er niet gezwommen gaat worden. Hoewel het voorkomen van zwemmen in de praktijk zeer lastig is zijn er in het stedenbouwkundig ontwerp en de inrichting van de openbare ruimte wel maatregelen te nemen om zwemmen en intensieve recreatie te ontmoedigen, zoals:

- De locatie door middel van bebouwing in de schaduw plaatsen;
- Geen verblijfsruimte creëren aan de waterkant;
- De strook grenzend aan het water bestemmen voor terrassen;
- Het water fysiek onbereikbaar maken door het aanplanten van een dikke rietkraag;
- Geen afmeervoorzieningen of verblijfsvoorzieningen zoals steigers of vlonders toepassen;
- Langs kades drijvende tuinen/floatlands plaatsen om zwemmen te bemoeilijken³.

³ Collega's binnen vakgebied ecologie staan positief tegenover het introduceren van drijvende eilanden. Tegenwoordig wordt wel geëist van deze drijvende eilanden dat deze uit natuurlijke materialen als kokos en wilg bestaan. Floatlands kennen echter ook risico's. De afweging is locatieafhankelijk, goede afstemming met ecologen en Waternet is vereist.

7 Welke maatregelen kunnen genomen worden om overlast te beperken?

Grote aantallen recreanten aan de waterkant kunnen voor overlast zorgen. Omdat we als gemeente het recreëren, verblijven en ontmoeten in de openbare ruimte waar mogelijk willen faciliteren⁴, is van belang dat er ook voldoende maatregelen genomen worden die overlast beperken zodat de leefbaarheid niet in het geding komt.

7.1 Voldoende voorzieningen

Een goede manier om het risico op overlast te beperken, is het realiseren van voorzieningen die bezoekers faciliteren en daarmee ongewenst gedrag beperken. Denk aan voldoende fietsenrekken, die zorgen dat bezoekers hun fietsen niet op stoepen en tegen woningen plaatsen. Voldoende afvalbakken zodat afval weggooien makkelijk kan en zwerfvuil beperkt wordt. Toiletten om het risico op wildplassen en wildpoepen tegen te gaan. Of drenkelingtrappetjes op strategische plaatsen, om te voorkomen dat zwemmers bijvoorbeeld vlakbij of zelfs via een woonboot of tuin in- en uit het water klimmen. De juiste inrichting van een plek, met voldoende voorzieningen, kan dus bijdragen aan het beschermen van de leefbaarheid. Daarbij bestaat altijd het spanningsveld dat faciliteren van verblijf ook kan leiden tot meer bezoekers; hierin moet per locatie een afweging gemaakt worden.

7.2 Communicatie

• Leefregelborden

Leefregelborden worden gebruikt om aan te geven welk gedrag we van bezoekers verwachten en welke activiteiten wel/niet zijn toegestaan. Bij voorkeur is een leefregelbord een op zichzelf staand bord en zijn de leefregels géén onderdeel van een ander bord. Leefregelborden en de standaard informatieborden gericht op zwemmen (zie §4.5 & §5.5) of waarschuwingsborden gericht op zwemmen (zie §6.2) worden dus naast elkaar gebruikt. Houd de tekst op het leefregelbord zo beknopt mogelijk, communiceer alleen wat echt belangrijk/noodzakelijk is. Voor meer informatie over leefregelborden, zie de Bordengids Amsterdam zoals gepubliceerd door V&OR. Of mail met vragen naar beleid.openbareruimte@amsterdam.nl.

• Toezichthouders

Naast het plaatsen van leefregelborden kan het op locaties wenselijk zijn om toezichthouders in te zetten. Dat is het meest zinvol op momenten dat op basis van het weer intensieve recreatie wordt verwacht. Toezichthouders spreken bezoekers aan op hun gedrag en hebben de mogelijkheid om indien nodig op te schalen naar Handhaving; toezichthouders delen dus géén boetes uit. Hiermee zijn zij de oren en ogen op locatie, om zo overlast te beperken. Om te bepalen of op een locatie inzet van Toezichthouders wenselijk en noodzakelijk is het belangrijk om inzicht te hebben in de situatie op locatie en om op basis van de weersverwachting te bepalen op welke momenten de inzet moet plaatsvinden.

⁴ Zie de Visie Openbare Ruimte (2017), de Watervisie (2016) en de Omgevingsvisie (2020).

7.3 Fysieke ingrepen om verblijf (op bepaalde tijdstippen) te ontmoedigen

Goed faciliteren van bezoekers van een wildzwemplek is een manier om een belangrijk deel van de overlast van recreanten te verminderen. Overlast op specifieke tijdstippen, met name in de avond en de nacht wordt hiermee echter niet tegengegaan. De meeste recreanten zullen de plek in de loop van de avond verlaten, maar niet allemaal. Dit kan in de nachtelijke uren voor omwonenden leiden tot met name geluidsoverlast. Om de recreanten ertoe te bewegen de waterkant na een bepaald tijdstip te verlaten kan een aantal maatregelen worden toegepast om de verblijfsplek onaantrekkelijk te maken, zoals:

- De verblijfsplek (op een bepaald tijdstip) onaantrekkelijk maken met een beregeningsinstallatie;
- De verblijfsplek (op een bepaald tijdstip) onaantrekkelijk te maken met behulp van verlichting of geluid.

Als het op geen enkel moment wenselijk is dat de waterkant gebruikt wordt voor recreatie dan kan de verblijfsplek permanent onaantrekkelijk worden gemaakt door:

- Het gras niet te maaien, of de locatie in te zaaien met een kruidenmengsel;
- Schaduw te creëren en de verblijfsruimte te beperken door een hoge dichtheid aan bomen;
- De verblijfsruimte beperken door het plaatsen van borders;
- De verblijfsplek onaantrekkelijk te maken door gebruik van onprettig bodemmateriaal (waarbij toepassing van een groenvariant vanwege milieudoelstellingen de voorkeur heeft boven verharding).

7.4 Regelgeving

De APV biedt een aantal mogelijkheden voor het tegengaan van overlast die de leefbaarheid aantast, zoals overlast die veroorzaakt door muziek, barbecueën, of overlast gevend gedrag dat al dan niet wordt veroorzaakt door overmatig alcoholgebruik, etc.

Overlast van muziek kan worden tegengegaan met behulp van **Artikel 5.5 Hinder van toestellen, machines, e.d.**

1. Het is verboden toestellen, geluidsapparaten of machines in werking te hebben, of anderszins handelingen te verrichten op een zodanige wijze dat voor een omwonende of voor de omgeving hinder wordt veroorzaakt of toe te laten dat deze handeling wordt verricht.

Behalve geluidsoverlast van muziek komt ook overlast van schreeuwende mensen of groepen mensen met enige regelmaat voor op populaire zwemlocaties. Dit kan worden tegengegaan met behulp van **Artikel 2.2 Samenshooling, ongeregeldeheden, ordeverstoring en samenkomsten.**

1. Het is verboden op of aan de weg of in een voor publiek toegankelijk gebouw of vaartuig deel te nemen aan een samenshooling of in groepsverband dan wel afzonderlijk onnodig op te dringen, anderen lastig te vallen, te vechten of op andere wijze de orde te verstoren.

Als de overlast of het verstoren van de openbare orde onmiskenbaar wordt veroorzaakt door alcoholgebruik dan kan worden gehandhaafd op **Artikel 2.17 Hinderlijk gebruik van drank.**

1. Het is verboden op of aan de weg, op het openbaar water of in een voor publiek toegankelijk gebouw alcoholhoudende drank te nuttigen als dit gepaard gaat met gedrag dat de openbare orde verstoort, het woon- en leefklimaat aantast of anderszins overlast veroorzaakt.

In sommige gevallen kan worden besloten om een **alcoholverbod** in te stellen:

2. Het is verboden op door de burgemeester aangewezen wegen of weggedeelten alcoholhoudende drank te nuttigen of bij zicht te hebben in aangebroken flessen, blikjes en dergelijke.

Tot slot kan de rook- en stankoverlast die wordt ervaren door barbecues worden voorkomen door het instellen van een (gedeeltelijk) barbecueverbod volgens **Artikel 5.8A Barbecueën**.

- Het is verboden om te barbecueën in gebieden die door het college zijn aangewezen.

N.B. hierbij moet worden opgemerkt dat de hierboven genoemde APV-artikelen om (geluids)overlast in de praktijk lastig te handhaven zijn. Het gaat hier om subjectieve hinder en een handhaver moet daarom zien en aantonen dat sprake is van hinder. Meer praktijkgerichte regelgeving zou wenselijk zijn. Dit punt heeft de aandacht vanuit andere beleidsvelden.

7.5 Handhaving

Indien na inzet van maatregelen genoemd in de voorgaande paragrafen nog steeds sprake is van overlast die de leefbaarheid bedreigt dan is de inzet van handhaving noodzakelijk. Daarbij is het belangrijk dat in overleg met THOR wordt bepaald wanneer sprake is van overlast die de leefbaarheid bedreigt en dat daarover eenduidig wordt gecommuniceerd met omwonenden die na inzet van de maatregelen nog steeds overlast ervaren. De inzet is daarbij gericht op naleving van de APV, met als doel het borgen van de leefbaarheid. Waarbij THOR op locatie bepaalt hoe deze inzet vorm krijgt en de manier waarop de bevoegdheden worden ingezet. Voor het verbeteren van de inzet van handhaving bij overlast door recreanten (aan de waterkant) vindt - niet gerelateerd aan dit handboek- overleg plaats tussen Stadsdelen, OOV en THOR.

BIJLAGEN

8 Bijlagen

8.1 Zwemverbod zoals opgenomen in het Bpr

Binnenvaartpolitiereglement (Bpr), artikel 8.o8 'Watersport zonder schip'

1. Een persoon die zwemt of op andere wijze watersport bedrijft zonder gebruik te maken van een schip, moet voldoende afstand houden van een varend schip of een varend drijvend voorwerp of van een drijvend werktuig in bedrijf.
2. Zwemmen, watersport zonder gebruik te maken van een schip, en onderwatersport zijn verboden:
 - a. op een wachtplaats of in de onmiddellijke nabijheid van een brug, een sluis of een stuw;
 - b. in gedeelten van de vaarweg⁵ bestemd voor de doorgaande scheepvaart;
 - c. in routes van veerponten;
 - d. in havens en nabij de ingangen daarvan;
 - e. in de nabijheid van meergelegenheden;
 - f. in gebieden die zijn aangewezen voor snelvaren of waterskiën;
 - g. in de door bevoegde autoriteit aangewezen gebieden ingesteld.
3. De bevoegde autoriteit kan vrijstelling of ontheffing verlenen van het tweede lid. Aan de vrijstelling of ontheffingen kunnen voorschriften worden verbonden.

8.2 Organisatie en rolverdeling, huidige situatie

Onderdeel	Bestuurlijk opdrachtgever	Uitvoering
Advisering		
Algemene advisering over zwemmen in open water	Wethouder Water	Verkeer & Openbare ruimte
Advisering over waterkwaliteit i.r.t. zwemmen	Wethouder Water	Waternet
Advisering over gezondheidsrisico's i.r.t. zwemmen	Wethouder Zorg	GGD
Advisering over nautische veiligheid i.r.t. zwemmen	Wethouder Water	THOR nautisch toezicht Divisie Havenmeester voor havenwater en CNB-water
Advisering over nautische functies i.r.t. zwemmen	Wethouder Water	Programma Varen Divisie Havenmeester voor havenwater en CNB-water
Communicatie		
Algemene communicatie over zwemmen in Amsterdams open water	Wethouder Water	Verkeer & Openbare ruimte
Communicatie over gezondheidsrisico's van zwemmen in Amsterdams open water	Wethouder Zorg	GGD
Plaatsen van informatieborden op officiële zwemlocaties m.b.t algemene informatie en actuele waterkwaliteit	Provincie Noord-Holland	Provincie Noord-Holland
Aanbrengen van onderborden op officiële zwemlocaties met waarschuwing / zwemverbod wanneer noodzakelijk	Provincie Noord-Holland	Stadswerken
Algemene berichtgeving na piekbuien op sociale media (riooloverstorten)	Wethouder Water	Waternet
Plaatsen van informatieborden op intensief gebruikte wildzwemplekken	Dagelijks Bestuur Stadsdeel	Opdrachtgever: gebiedsteam stadsdeel Uitvoering: Stadswerken

⁵ De definitie van een 'vaarweg' luidt: "elk voor het openbaar verkeer met schepen openstaand water"

Plaatsen van waarschuwborden op plekken waar uitzonderlijke risico's zijn bij wildzwemmen	Dagelijks Bestuur Stadsdeel	Opdrachtgever: gebiedsteam stadsdeel Uitvoering: Stadswerken
Toezicht en handhaving		
Aansturen van toezichthouders op het land	DB Stadsdeel	THOR
Aansturen van handhavers op het land	Burgemeester	THOR
Aansturen van handhavers op het water	Burgemeester	THOR Nautisch
Advisering over de inzet van toezicht op zwemmers bij officiële zwemlocaties	Burgemeester	OOV Veiligheidsregio
Aanpassing van inrichting op plekken waar gezwommen wordt		
Signaleren en agenderen van wensen tot aanpassing	Dagelijks Bestuur stadsdeel	Gebiedsteam stadsdeel
Aanpassen van de inrichting van wildzwemplekken en officiële zwemplekken m.b.t. de wal, de oevers en de bodem	Dagelijks Bestuur Stadsdeel	Kleinschalig: opdrachtgever SD, uitvoering SW Grootschalig: opdrachtgever V&OR uitvoering IB
Aanbrengen van voorzieningen t.b.v. het afbakken van het gebied waar schepen mogen komen (betonning, ballenlijnen, etc.)	Dagelijks Bestuur Stadsdeel in afstemming met de Wethouder Water	Vaarweg beheerder (zie bijlage 8.9)
Realisatie van officiële zwemlocaties		
Coördineren van de trajecten richting een officiële zwemlocatie in Amsterdam	Wethouder Water	Verkeer & Openbare ruimte
Vorbereiding van projecten en budgetaanvraag gericht op het creëren van officiële zwemlocaties	Dagelijks Bestuur Stadsdeel	Programmamanager stadsdeel
Aanwijzen van officiële zwemlocaties	Provincie Noord-Holland	Provincie Noord-Holland
Onderzoek op potentiële officiële zwemlocaties en het doen van aanbevelingen over benodigde maatregelen	Provincie Noord-Holland	Omgevingsdienst Noord Holland Noord
Aanleg van nieuwe officiële zwemlocaties in de bestaande stad	Dagelijks Bestuur Stadsdeel / Wethouder Water (indien zeer complex)	Kleinschalig: opdrachtgever SD, uitvoering SW Grootschalig: opdrachtgever V&OR uitvoering IB
Aanleg van nieuwe officiële zwemlocaties als onderdeel van gebiedsontwikkeling	Wethouder Ruimtelijke ordening	G&O
Beheer van plekken waar gezwommen wordt		
Grofvuilvissen op officiële zwemlocaties en bekende wildzwemlocaties	Wethouder Water	Waternet
Schoonhouden van de wal op officiële zwemlocaties en wildzwemplekken	Wethouder Openbare Ruimte	Stadswerken
Drijfvuil verwijderen op officiële zwemlocaties en wildzwemplekken	Wethouder Water	Stadswerken
Rattenoverlast beperken op officiële zwemlocaties en wildzwemplekken	Wethouder Dierenwelzijn	GGD
Dode dieren (kadavers) verwijderen op officiële zwemlocaties en wildzwemplekken	Wethouder Dierenwelzijn	Dierenambulance (ontvangt hiervoor een vergoeding vanuit de gemeente)
Waterkwaliteitsbeheer		
Metten van de waterkwaliteit op officiële zwemlocaties	Provincie Noord-Holland	Waterkwaliteitsbeheerder (zie bijlage 8.8)
Beoordelen van de waterkwaliteit op officiële zwemlocaties	Provincie Noord-Holland	Omgevingsdienst Noord Holland Noord
Metten van de waterkwaliteit op wildzwemplekken indien er zorgen zijn over de structurele kwaliteit	Wethouder Water	Waterkwaliteitsbeheerder (zie bijlage 8.8)
Intensivering dagelijks beheer om vervuiling vanaf de wal met negatieve impact op de waterkwaliteit tegen te gaan	Wethouder Water i.s.m. wethouder Openbare Ruimte	Stadswerken

Treffen van maatregelen om structurele problemen omtrent blauwalg te voorkomen	Bestuur Waterschap in afstemming met Wethouder Water	Waterkwaliteitsbeherder (zie bijlage 8.8) i.s.m. Stedelijk Beheer
Treffen van maatregelen om structurele problemen omtrent E-coli waarden te voorkomen	Bestuur Waterschap in afstemming met Wethouder Water	Waterkwaliteitsbeherder (zie bijlage 8.8) i.s.m. Stedelijk Beheer en Waternet (indien riool gerelateerd)

8.3 Kernboodschap communicatie

Doelgroep	Inwoners van de gemeente Amsterdam
Doel	Het informeren over waar je veilig kan zwemmen en hen bewustmaken van de risico's op de niet-officiële zwemplekken
Frame	Positief, waar kan het wél
Kanalen	- De Stadskrant - Social media kanalen van de Gemeente Amsterdam (Facebook, Twitter, Instagram) - De nieuwspagina www.amsterdam.nl - https://www.amsterdam.nl/sport/zwemmen/

Suggesties kop

Zwemmen in de stad: geniet, maar wees voorzichtig!

Geniet van zwemmen in de stad; pas goed op jezelf en op elkaar.

[Kort]

Als het warm is zwemmen veel Amsterdammers in onze grachten, kanalen en plassen. Dat is fijn, want bewegen is gezond en tijdens hete zomers is verkoeling meer dan welkom. Maar, zwemmen in open water kent ook risico's. Wees dus voorzichtig, pas op voor boten en spring niet van de brug af!

Op zoek naar veilig zwemwater? Het zwembad is de meest veilige plek om het water in te gaan. Of kies voor een officiële zwemplek in of rond de stad, zoals de Nieuwe Meer en Strand IJburg. Hier worden de veiligheid en de waterkwaliteit gecontroleerd. Je vindt ze op www.zwemwater.nl.

Ook buiten deze officiële zwemplekken kun je zwemmen. Bijvoorbeeld in een kanaal of in een plas bij jou in de buurt. Maar het water kan vervuild of onveilig zijn. Ook kunnen er boten varen of obstakels onder water liggen. Wees dus altijd voorzichtig als je zwemt in open water.

Let op: zwemmen in open water is altijd op eigen risico!

Het meest veilig is het om te zwemmen in een zwembad of op een officiële zwemplek.

Zwemmen op niet-officiële zwemplekken kan leiden tot ongelukken en gezondheidsklachten door:

- een slechte waterkwaliteit, bijvoorbeeld door blauwalg of bacteriën
- een bodem die vervuild kan zijn
- obstakels onder water die slecht zichtbaar zijn
- scheepvaart en gevaarlijke stromingen

Wees dus extra voorzichtig als je hier het water in gaat.

[Lang]

Steeds meer Amsterdammers zwemmen in open water, zoals grachten, kanalen en plassen. Dat levert veel plezier op en brengt verkoeling in hete zomers. Als gemeente streven we daarom naar zo veel mogelijk plekken waar je veilig kunt zwemmen. Maar, zwemmen kent altijd risico's. Wees dus voorzichtig en pas goed op jezelf en op elkaar.

Het zwembad is het meest veilig

Het zwembad is de meest veilige plek om af te koelen. Amsterdam heeft verschillende buitenbaden verspreid over de stad. Zwem je liever in open water of in de natuur? Op www.zwemwater.nl vind je de officiële zwemplekken in en om de stad. Hier worden de veiligheid en de waterkwaliteit regelmatig gecontroleerd. Als je wilt zwemmen in open water, zijn dit de meest veilige plekken.

Zwemmen buiten de officiële zwemplekken

Ook buiten de officiële zwemplekken kun je het water in om te zwemmen. Maar, de veiligheid en de waterkwaliteit worden hier niet gecontroleerd. Ook moet je altijd oppassen voor boten en objecten onder water; duik dus nooit van de kant, er kan zomaar een fiets op de bodem liggen. Na hele hevige regenbuien is zwemmen in open water ook niet verstandig; je loopt het risico op maag- en darmklachten, omdat rioolwater overloopt in het oppervlaktewater.

Pas dus goed op jezelf en op elkaar als je het water in gaat!

Zwemverbod: plekken waar je niet mag zwemmen

Op basis van landelijke wet- en regelgeving zijn er ook plekken in Amsterdam waar het verboden is om te zwemmen. Bijvoorbeeld in havens en in routes van de scheepvaart. Hier mag je dus niet het water in. Ook het springen van bruggen en het zwemmen bij sluizen is gevaarlijk en daarom overal in Nederland verboden.

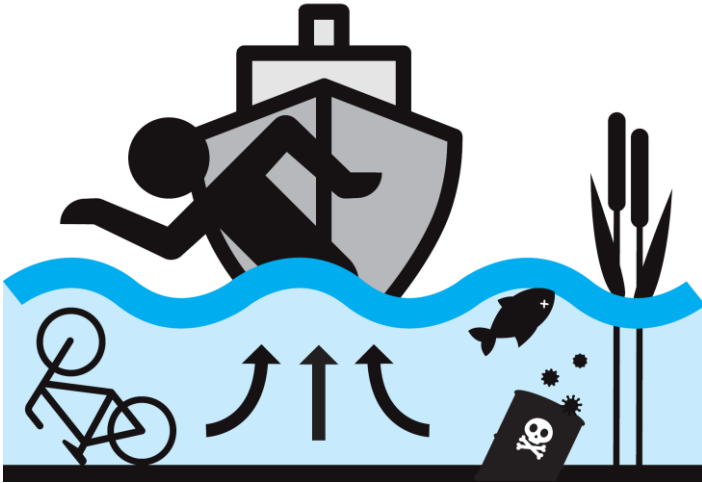
Informatie over zwemwater

Kijk voor een overzicht van Amsterdamse buitenbaden, officiële zwemplekken en pierenbadjes op de zwemwaterkaart van Amsterdam: <https://maps.amsterdam.nl/zwemwater/>. Officiële zwemplekken rond Amsterdam vind je op <https://www.zwemwater.nl/> en in de Zwemwater App, met een actueel zwemadvies en een waarschuwing als het water tijdelijk van slechte kwaliteit is. Voor vragen of klachten kun je bellen met de zwemwatertelefoon van de provincie Noord-Holland. Zie: <https://www.zwemwater.nl/vragen-of-klachten>.

8.4 Communicatiekalender

Moment	Kanalen	Boodschap
Start zwemseizoen		
Mei/juni Bijvoorbeeld bij: - Start meivakantie - Goede weersvoorspelling weekend	Facebook	Zwemmen in de stad: geniet, maar wees voorzichtig! Het is fijn om weer te genieten van het water in onze stad, nu de dagen langer en warmer worden. Maar let wel op. Pas goed op jezelf en op elkaar. Want zwemmen in open water kent ook risico's. Wees dus voorzichtig, pas op voor boten en spring niet van de brug af! Kijk voor meer informatie over veilig zwemmen in de stad op https://www.amsterdam.nl/sport/zwemmen/zwemmen-stad-geniet-wees-voorzichtig/
Mei/juni Bijvoorbeeld bij: - Start meivakantie - Goede weersvoorspelling weekend	Twitter	Ga je zwemmen in de stad? Geniet, maar wees voorzichtig! Voor meer informatie over zwemmen in de stad, ga naar: https://www.amsterdam.nl/sport/zwemmen/zwemmen-stad-geniet-wees-voorzichtig/
Beeldsuggestie Laat een officiële zwemlocatie zien. Zoals Strand IJburg, Sloterstrand, Gaasperplas. Foto's zijn vindbaar via de gemeentelijke fotobank.		

Moment	Kanalen	Boodschap
Hoogseizoen zwemmen		
Juli/aug Bijvoorbeeld bij: - Start zomervakantie - Goede weersvoorspelling weekend	Facebook	Met mooi weer is het fijn om te zwemmen in de stad. Geniet van het water, maar pas goed op jezelf en op elkaar! Zwemmen in open water kan gevaarlijk zijn. Wees dus extra voorzichtig als je het water in gaat, want: - misschien is de waterkwaliteit slecht, bijvoorbeeld door blauwalg of bacteriën - de bodem kan vervuild zijn - obstakels onder water zijn slecht zichtbaar - scheepvaart zorgt voor een gevaarlijke stromingen Het meest veilig is het om te zwemmen in een zwembad of op een officiële zwemlocatie. Kijk voor meer informatie op: https://www.amsterdam.nl/sport/zwemmen/zwemmen-stad-geniet-wees-voorzichtig/

<p>Juli/aug</p> <p>Bijvoorbeeld bij:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Start zomervakantie 16 juli t/m 28 aug 2022 - Goede weersvoorspelling weekend 	<p>Twitter</p>	<p>Er wordt weer volop gezwommen in de stad. Geniet, maar pas goed op. Want zwemmen in open water kan gevaarlijk zijn. Wees dus voorzichtig als je het water in gaat. Meer informatie over veilig zwemmen vind je hier: https://www.amsterdam.nl/sport/zwemmen/zwemmen-stad-geniet-wees-voorzichtig/</p>
<p>Beeldsuggestie</p> <p>Dit beeld is voor dit doel gemaakt en voldoet aan de Amsterdamse huisstijl.</p>	 <p>The illustration shows a swimmer in a canal. Above the swimmer is a boat. Below the water surface, there are several hazards: a bicycle, a skull and crossbones symbol, and a fish with a plus sign. Three arrows point upwards from the bottom towards the swimmer, indicating hidden dangers. Reeds are visible on the right side of the canal.</p>	

Moment	Kanalen	Boodschap
<p>Bij verwachte hittedag</p>		
<p>mei t/m september</p>	<p>Facebook</p>	<p>Op zoek naar verkoeling tijdens deze heerlijke, zomerse dagen? Amsterdam heeft veel water waarin je kunt zwemmen. Dat is fijn, want bewegen is gezond en verkoeling is nu meer dan welkom.</p> <p>Maar, zwemmen in open water kent ook risico's. Het water kan vervuild of onveilig zijn. Er kunnen stromingen zijn of obstakels onder water liggen. Wees dus altijd voorzichtig als je zwemt in open water, pas op voor boten en spring niet van de brug af!</p> <p>Op zoek naar veilig zwemwater? Je vindt de officiële zwemlocaties op https://maps.amsterdam.nl/zwemwater/</p>
<p>mei t/m september</p>	<p>Twitter</p>	<p>Op zoek naar verkoeling? Geniet van het water, maar wees voorzichtig als je in open water zwemt. Het water kan vervuild of onveilig zijn. Er kunnen boten varen of obstakels liggen. Op zoek naar veilig zwemwater? Officiële zwemlocaties vind je op https://maps.amsterdam.nl/zwemwater/</p>

<p>Beeldsuggestie</p> <p>Laat een officiële zwemlocatie zien. Zoals Strand IJburg, Sloterstrand, Gaasperplas. Foto's zijn vindbaar via de gemeentelijke fotobank.</p>	
--	--

Moment	Kanalen	Boodschap
<p>Bij verwachte riool overstorten</p>		
<p>mei t/m september, na hevige regenbuien</p>	<p>Facebook</p>	<p>Afkoelen in het water? Nu even niet! Door de zware regen is de waterkwaliteit tijdelijk slechter. Afval- en regenwater is afgevoerd naar het oppervlaktewater. Zwem de komende dagen dus niet in de Amstel, de grachten of ander open water.</p> <p>Meer informatie over veilig zwemmen vind je hier: https://www.amsterdam.nl/sport/zwemmen/zwemmen-stad-geniet-wees-voorzichtig/</p>
<p>mei t/m september, na hevige regenbuien</p>	<p>Twitter</p>	<p>Afkoelen in het water? Nu even niet! Door de zware regen is de waterkwaliteit tijdelijk slechter. Zwem de komende dagen dus niet in de Amstel, de grachten of ander open water. Lees meer over veilig zwemmen: https://www.amsterdam.nl/sport/zwemmen/zwemmen-stad-geniet-wees-voorzichtig/</p>
<p>Beeldsuggestie</p> <p>Laat een gracht, kanaal of de Amstel zien in een zomers seizoen, zonder scheepvaart en zonder zwemmers. Foto's zijn vindbaar via de gemeentelijke fotobank.</p>		

8.5 Huisstijliconen zwemwater

zwemlocatie

Officiële zwemlocatie

Wildzwemplek

Zwemverbod

Pas op voor vaartuigen
(en stroming)

Geen toezicht
op zwemmers

Objecten
onder water

Verboden te duiken

Slechte waterkwaliteit of
vervuilde bodem

Verdrinkingsgevaar

Water- of bodemwaliteit
onbekend

Overige risico's, omschrijven
in de tekst op het (onder)bord

8.6 Advies van de GGD inzake Zwemmen in open water

Naast de gezondheid bevorderende effecten van zwemmen zijn aan het zwemmen in open water vrijwel altijd bepaalde risico's verbonden. Zwemmers moeten zich hiervan bewust zijn en voor hun persoonlijke situatie een inschatting maken.

8.6.1 Waterkwaliteit en veiligheid

In tegenstelling tot water in zwembaden kunnen zich in open water altijd bijzondere omstandigheden voordoen: koude, onweer, plaatselijke verontreinigingen, riooloverstort, obstakels onder water, scherpe voorwerpen op waterbodem of oever, verraderlijke stromingen, aanwezigheid beroeps-/pleziervaart. De concentratie bacteriën en andere micro-organismen kan verhoogd zijn in open water. Hevige regenval verhoogt het risico op aanwezigheid van ziekteverwekkers in het water door o.a. straatvuil en/of het lozen van rioolwater en afspoelen landbouwgrond. Deze ziekteverwekkers verhogen de kans op infecties van met name het maag-darmstelsel, maar ook klachten van de ogen, oren en huid (bij open wondjes) kunnen optreden.

8.6.2 Gezondheidsrisico's zwemmen in open water

- De meest voorkomende aandoening is [zwemmersjeuk](#). Een wormpje van eenden is hier de oorzaak van. Al kort na het zwemmen, kan men onder de rode bultjes zitten, die heftig jeuken, maar verder onschuldig zijn.
- In het water kan ook [Cryptosporidium](#) voorkomen. Deze parasiet veroorzaakt diarree.
- Andere veel voorkomende veroorzakers van diarree zijn de [E-coli bacterie](#) en het [norovirus](#). Beide kunnen klachten van braken, diarree en misselijkheid geven.
- Een zeldzame, mogelijk ernstig verloopende ziekte is de [ziekte van Weil](#). Deze ziekte wordt verspreid door een bacterie (leptospirose) in rattenurose. Via de slijmvliezen of kleine huidwondjes kan de bacterie uit het water in het lichaam terechtkomen.
- [Botulisme](#) kan in het water voorkomen. Besmetting van mensen is zeer zeldzaam.
- Aanraking met [blauwalg](#) kan irritaties aan ogen of huid veroorzaken. Andere klachten zijn hoofdpijn, maag- en darmklachten.

8.6.3 Benadering van gezondheid in relatie tot zwemmen

Vanuit het gezondheidsperspectief raadt de GGD aan gezondheid rondom de waterkant integraal te benaderen. De GGD gaat uit van de 'One Health' benadering. Dit principe gaat uit van een interdisciplinaire samenwerking om de gezondheid van mensen, dieren en milieu te verbeteren. Zo kunnen de voordelen van recreatie rondom water worden benut en wordt voorkomen dat volksgezondheid en dierenwelzijn onacceptabele risico's lopen op negatieve effecten. Het advies is om locaties waar veel gezwommen wordt slim in te richten. Neem preventieve maatregelen en informeer recreanten.

8.6.4 Communicatieboodschappen zwemmen in relatie tot gezondheid

De GGD adviseert risico's te blijven communiceren, ook als er maatregelen worden getroffen, en na een hevige regenbui extra te communiceren over de riooloverstorten.

Vanuit de GGD worden met het oog op gezondheid de volgende adviezen meegegeven:

- Zwem niet in lauw, stilstaand water.
- Zwem niet in water waarin (blauw)algen zichtbaar zijn.
- Zwem niet in water waarin dode dieren (vissen, watervogels) drijven.
- Raak geen dode dieren aan. Als u dode dieren in het water ziet, waarschuw dan de gemeente.
- Houdt altijd rekening met voorwerpen/obstakels onder het wateroppervlak (*nooit duiken*).
- Houdt altijd rekening met scherpe voorwerpen op de bodem en langs de oevers.
- Zwemmen met open wondjes wordt afgeraden.

- Bij zwangerschap of bij mensen met een verminderde weerstand wordt het zwemmen in open water sterk ontraden.
- Drink nooit oppervlaktewater, ook niet als het er schoon uitziet.
- Spoel na zwemmen in open water huid en haren af met schoon kraanwater en droog u goed af.
- Consulteer huisarts bij gezondheidsklachten na zwemmen in open water.
- Maak in de communicatie een onderscheid tussen officiële en niet officiële zwemplekken.

8.7 Maatregelen ten behoeve van de veiligheid en gezondheid

In hoofdstuk 5 is omschreven welke eisen gesteld worden aan officiële zwemlocaties. In hoofdstuk 5 is omschreven aan welke eisen een goede wildzwemplek moet voldoen. Onderstaande tabel biedt een overzicht van de mogelijke maatregelen die genomen kunnen worden om veiligheidsrisico's te beperken en de situatie voor zwemmers te verbeteren. Deze maatregelen zijn afkomstig uit de Amsterdamse praktijk, ervaringen van andere gemeenten en het document 'Handreiking Fysieke Veiligheid Zwemmers in Oppervlaktewater' (DHV, 2008). Maatregelen met een * worden in principe alleen toegepast op officiële zwemlocaties.

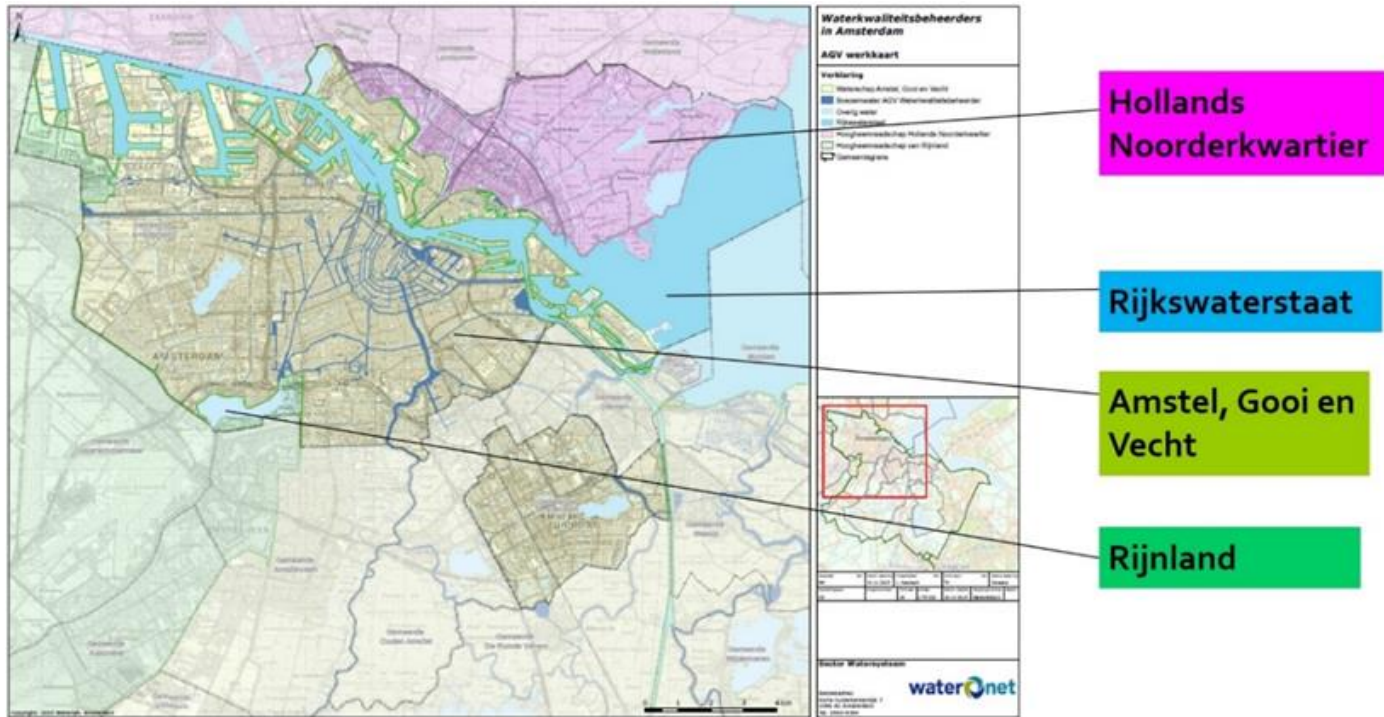
In aanvulling op de hieronder genoemde fysieke ingrepen kan op **intensief gebruikte wildzwemplekken** een **informatiebord** geplaatst worden waarop algemene en locatie specifieke risico's benoemd zijn, zie §5.5. Op officiële zwemlocaties worden standaard informatieborden geplaatst door de provincie, zie §4.5. Op locaties waar zwemmen ontmoedigd dient te worden omdat de veiligheidsrisico's onacceptabel zijn kan een **waarschuwbord** geplaatst worden, zie §6.2.2 .

NB: voorzieningen die uitnodigen tot zwemmen en die worden aangebracht in openbaar water door particulieren zoals ballenlijnen, zonder de benodigde vergunningen of ontheffingen, worden in principe verwijderd. Daarbij wordt in overleg met de Gemeente wel afgewogen of het wenselijk is om op de betreffende locatie aanvullende maatregelen te treffen om de veiligheid omtrent wildzwemmen te verhogen dan wel het wildzwemmen te ontmoedigen.

Risico	Beheersmaatregel	Toelichting
Onveilige toegang tot water	Aanbrengen drenkelingentrappen	Bij het plaatsen van de drenkelingentrappen rekening houden met de omgeving. Bijvoorbeeld de trap niet direct naast een woonboot of dicht bij een woning.
	Aanleg van een zand- of kiezelstrand*	Dure en en complexe ingreep. Nodigt uit tot zwemmen en is daarmee met name geschikt voor toepassing op officiële zwemlocaties. <i>NB: een dergelijke strandachtige inrichting kan ook worden toegepast bij bijvoorbeeld surfstranden en hondenstranden. In zo'n geval kan het nodig zijn bezoekers te informeren dat het geen officiële zwemlocatie betreft.</i>
	Verwijderen uitsteeksels of scherpe randen langs kades	Bijvoorbeeld door uitstekels te laten wegslijpen en glad af te laten werken.
Obstakels onder water (damwanden, palen, rotsen, etc.)	Obstakel verwijderen	Fysieke aanpassing, neemt het risico weg maar kan kostbaar/complex zijn.
	Obstakel afschermen, bijvoorbeeld met boeien	Waarschuwing om gevaar te beperken, neemt het gevaar niet volledig weg.
	Obstakel zichtbaar maken, bijvoorbeeld met een waarschuwbord	Waarschuwing om gevaar te beperken, neemt het gevaar niet volledig weg.
Losse objecten op de bodem	Grofvuil vissen	Voor aanvang van het zwemseizoen grofvuil met grijpers laten verwijderen door Waternet. Dit gebeurt al op diverse plekken in de stad.
Onregelmatige/grillige bodem	Plotselinge diepteverschillen dichtstorten met geschikt bodemmateriaal (zand)	Fysieke aanpassing, neemt het risico weg maar is relatief kostbaar.
	Knik verwijderen en het talud van de	Fysieke aanpassing, neemt het risico weg maar is

	zwemzone gelijkmatig laten aflopen	relatief kostbaar.
	Ter plaatse van de knik in de waterbodem een ballenlijn plaatsen	Waarschuwing om risico te beperken, neemt het gevaar niet volledig weg.
Conflicten tussen zwemmers en scheepvaart	Aanbrengen van een rode ballenlijn t.b.v. het weren van boten langs/voor de kade, op plekken met een afmeer/ankerverbod	Vormt een barrière voor de schepen. De kleur rood wordt aanbevolen om te markeren dat het géén ballenlijn t.b.v. zwemmers betreft. Een dergelijke ballenlijn blijkt effectief in de praktijk op Somerlust en Weesperzijde om de leefbaarheid te borgen. Is relatief eenvoudig en goedkoop te plaatsen. Bij voorkeur combineren met een informatiebord waarop wordt aangegeven waarom de ballenlijn er ligt, of een verbodsbord indien een zwemverbod geldt.
	Aanbrengen van een gele ballenlijn t.b.v. het markeren van een gebied voor zwemmers*	Vormt een visuele markering rondom het gebied waar veilig gezwommen kan worden. Alleen toepassen op officiële zwemlocaties.
	Aanbrengen van een palenconstructie*	Vormt een fysieke barrière tussen zwemmers en vaartuigen, voorkomt daarmee aanvaren. Kostbaar in aanleg en beheer en permanent. Risico is dat zwemmers van de palen/planken af gaan springen. Alleen toepassen op officiële zwemlocaties.
	Aanwijzen/aanleggen van een geschikte locatie op boten en andere vaartuigen te water te laten	Bijvoorbeeld een boothelling, ver genoeg buiten het gebied waar gezwommen wordt. Hiermee worden functies helder gescheiden.
	Aanbrengen van betonnen langs de vaargeul om de vaargeul te markeren	Biedt een heldere markering van de vaarweg, Beperkt het risico dat schepen dicht bij de wal varen.
	Aanmeerverbod	Voorkomt - mits gehandhaafd- dat schepen aanmeren langs kades/steigers die hiervoor niet bestemd zijn. Kan leefbaarheidsproblemen (overlast vanaf het water) tegengaan. Kan conflicten met zwemmers wegnemen.
	Ankerverbod	Voorkomt - mits gehandhaafd- dat schepen voor anker gaan in water dat hiervoor niet bestemd is. Kan leefbaarheidsproblemen (overlast vanaf het water) tegengaan. Kan conflicten met zwemmers wegnemen.
	Vaarverbod	Voorkomt - mits gehandhaafd- dat schepen varen in water dat hiervoor niet bestemd is. Kan leefbaarheidsproblemen (overlast door scheepvaart) tegengaan. Kan conflicten met zwemmers wegnemen.
	Verplaatsen van (drenkelingen)trappen	Hiermee kan het risico beperkt worden dat (wild)zwemmers te water gaan op plekken waar schepen varen of afmeren. Verplaatsen kan alleen als daarmee nog steeds aan de gestelde veiligheidseisen t.b.v. drenkelingen wordt voldaan.
	Verplaatsen van recreatiesteigers	Hiermee kan het risico beperkt worden dat (wild)zwemmers te water gaan nabij de havens, aanmeerplaatsen of de vaargeul.
Werken met tijdsloten/flexibel gebruik	Naar voorbeeld van de recreatiesteiger Borneokade. Bijvoorbeeld aanmeren van schepen voor laden/lossen op aangewezen tijdstippen, daarbuiten een aanmeerverbod.	
Zuigend slib	Bodemstructuur verbeteren, verwijderen zuigende bodemlaag (bijv. slappe bagger) en aanbrengen stabiele zandlaag.	Fysieke aanpassing, neemt het risico weg maar kan kostbaar/complex zijn.
Bodemvervuiling	Bodemsanering	Fysieke aanpassing, neemt het risico weg maar kan kostbaar/complex zijn.

8.8 Kaart met de waterkwaliteitsbeheerders

8.9 Bevoegde autoriteit conform het Bpr

Artikel 8.08 van het Bpr verwijst naar het 'bevoegde autoriteit' voor het aanwijzen van plekken waar een zwemverbod geldt of het verlenen van ontheffingen van het algemeen geldende zwemverbod. Het is dus belangrijk te weten wie het bevoegde autoriteit is. Deze bijlage geeft inzicht in de Amsterdamse situatie.

Voor vaarwegen in beheer bij het rijk geldt de Beschikking aanwijzing bevoegde autoriteiten Bpr. Voor wateren in beheer bij het rijk, binnen de gemeente Amsterdam, zijn de volgende functionarissen aangewezen als bevoegde autoriteit in de zin van artikel 8.08 van het Bpr:

- Artikel 1, aanhef en onder b verklaart in algemene zin bevoegd: de desbetreffende hoofdingenieur-directeur van het Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat.
- Artikel 1, aanhef en onder g verklaart bevoegd: de directeur-generaal Rijkswaterstaat voor zover het betreft de vaarwegen in beheer bij het rijk in het Noordzeekanaal-gebied tot en met het afgesloten IJ.

De directeur-generaal Rijkswaterstaat heeft aan de directeur van het Centraal-Nautisch beheer Noordzeekanaalgebied mandaat gegeven van zijn bevoegdheden als bevoegde autoriteit Bpr voor het Noordzeekanaalgebied. Dit mandaatbesluit dateert van 19 maart 2013.

Voor vaarwegen die in beheer zijn bij een ander openbaar lichaam dan het rijk, is de bevoegde autoriteit: de personen die worden aangewezen telkens door het bestuur van het openbaar lichaam (artikel 5, eerste lid sub b van het Vaststellingsbesluit Bpr).

Voor vaarwegen die niet in beheer zijn bij enig openbaar lichaam is de bevoegde autoriteit: de personen die worden aangewezen door het college van burgemeester en wethouders van de gemeente waarin telkens de vaarweg is gelegen (artikel 5, eerste lid sub c van het Vaststellingsbesluit Bpr).

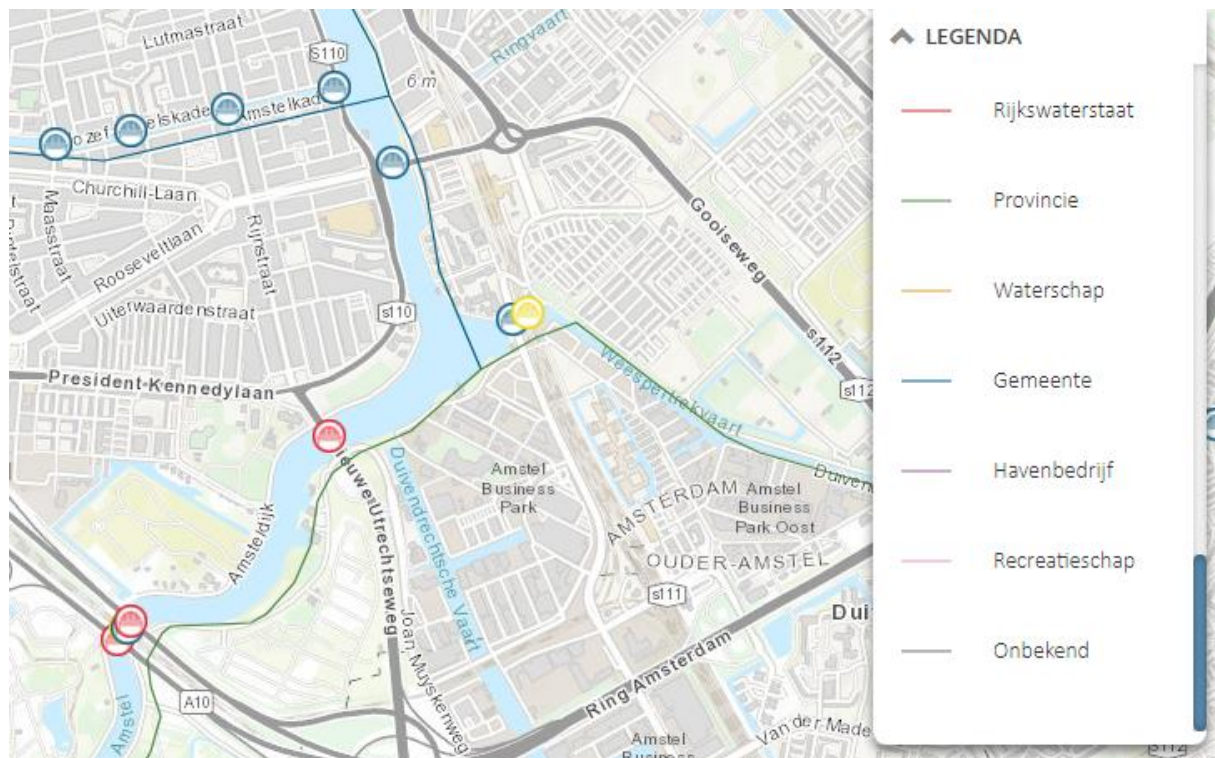
Om te weten wie de bevoegde autoriteit is die een zwemverbod kan instellen (in aanvulling op de in het Bpr al gedefinieerde plaatsen) of ontheffing kan verlenen van een zwemverbod, moet dus eerst vastgesteld worden wie het beheer heeft van de betreffende vaarweg.

8.9.1 Vaarwegbeheerders in Amsterdam

Het Rijk heeft een aantal vaarwegen aangewezen als van nationaal belang. Dit gaat met name om de vaargeul in het IJ en het Amsterdam-Rijnkanaal. Er bestaat soms onduidelijkheid over waar exact de grens loopt tussen het beheergebied van Rijkswaterstaat en Amsterdam, vooral in de Zijkanalen.

De Provincie Noord-Holland heeft in de Omgevingsverordening Noord-Holland 2020 in bijlage 9 vaarwegen aangewezen die van provinciaal belang zijn (lijst A en lijst B). Van vaarwegen op lijst A (bijvoorbeeld Amstel zuidelijk van Berlagebrug) is de provincie zelf vaarwegbeheerder. Van vaarwegen op lijst B (bijvoorbeeld Amstelroute tussen Berlagebrug en Oosterdok, Kostverlorenvaartroute) is de provincie de bevoegde autoriteit maar heeft zij een andere partij als vaarwegbeheerder aangewezen. Binnen Amsterdam is meestal de gemeente dan door de provincie aangewezen als vaarwegbeheerder. Binnen de gemeentelijke organisatie is die rol belegd bij programma varen.

Een [digitale kaart](#) van Waterrecreatie Nederland geeft enig inzicht in de vaarwegbeheerders op Amsterdams grondgebied.

8.9.2 Amsterdamse aanwijzingsbesluiten

In zijn besluit van 10 december 2019 heeft het college van burgemeester en wethouders van Amsterdam de algemeen directeur en de directeur Strategie en Transitie van Waternet aangewezen als bevoegde autoriteit in de zin van artikel 8.08, tweede lid van het Bpr. Deze aanwijzing geldt voor de bij de gemeente in beheer zijnde vaarwegen en de bij niemand in beheer zijnde vaarwegen.

In de toelichting wordt een onderscheid gemaakt tussen nautisch vaarwegbeheer door Waternet op twee doorgaande routes en nautisch vaarwegbeheer op de overige vaarwegen binnen Amsterdam door programma Varen. Vervolgens wordt in de toelichting enerzijds gesteld dat voor het nautisch vaarwegbeheer, personen werkzaam bij Waternet dienen te worden aangewezen als bevoegde autoriteit bedoeld in het Bpr. Anderzijds zegt de toelichting dat de aanwijzing betrekking heeft op bevoegdheden van de bevoegde autoriteit voor de gehele vaarwegen waarvoor Waternet het nautisch vaarwegbeheer uitvoert.

Op 21 januari 2020 heeft het college van burgemeester en wethouders de (senior) inspecteurs en de coördinator vaarwegen werkzaam bij het team Nautisch Toezicht en Handhaving (van de directie THOR) aangewezen als bevoegde autoriteit als bedoeld in artikel 8.08, tweede en derde lid Bpr, voor wat betreft de bij de gemeente in beheer zijnde vaarwegen. Dit besluit is wat reikwijdte betreft duidelijker geformuleerd (de bij de gemeente in beheer zijnde vaarwegen). Anders dan bij de 'Waternet-aanwijzing' voorziet het besluit ook in de bevoegdheid ontheffing te verlenen van een zwemverbod. Wel zit er een gedeeltelijke dubbeling in de beide aanwijzingsbesluiten.

Bij de 'THOR-aanwijzing' zijn in hetzelfde besluit ook boa's die werkzaam zijn bij het team Nautisch Toezicht en Handhaving belast met de opsporing van het o.a. het bij of krachtens het Bpr strafbaar gestelde (dus bijvoorbeeld ook het negeren van het zwemverbod dat bij of krachtens artikel 8.08 geldt).

Op 16 juni 2020 heeft het college van burgemeester en wethouders de directeur van het cluster Ruimte en Economie aangewezen als bevoegde autoriteit in de zin van het Bpr. Dit besluit heeft betrekking op alle bij de gemeente in beheer zijnde vaarwegen en op alle bevoegdheden die het Bpr aan de bevoegde autoriteit toekent, met uitzondering van handhavingstaken.

Deze aanwijzing kent dubbelingen met de hiervoor genoemde 'Waternet-aanwijzing' en 'THOR-aanwijzing'.

Bij besluit van 1 juli 2020 heeft de directeur R&E (in de hoedanigheid van bevoegde autoriteit in de zin van het Bpr) mandaat gegeven aan de programmamanager Programma Varen voor het uitoefenen van de bevoegdheden die toekomen aan de bevoegde autoriteit als bedoeld in het Binnenvaartpolitiereglement, met uitzondering van handhavende bevoegdheden. Dit betreft dus tevens het instellen van een zwemverbod in door de gemeente beheerd vaarwater en het verlenen van ontheffing daarvan.

8.10 Juridische verdieping: overlap tussen het begrip badinrichting en aangewezen zwemlocatie

Wat opvalt is de ruime definitie van het begrip **badinrichting** die in de wet gehanteerd wordt: een voor publiek toegankelijke plaats (behorende tot bij AmvB aangewezen categorieën) welke is ingericht om te worden gebruikt voor het zwemmen of baden. Een van de bij AmvB aangewezen categorieën betreft de badinrichting ingericht voor het zwemmen of baden in oppervlaktewater. De wet en de AmvB houden er op verschillende plekken ook rekening mee dat een door GS aangewezen zwemlocatie tevens een badinrichting is. Bij zo'n samenloop gelden de regels voor aangewezen locaties, maar óók die voor badinrichtingen in oppervlaktewater. Dat is onder meer van belang voor het gegeven dat bij zo'n badinrichting in voldoende mate toezicht moet worden uitgeoefend, terwijl dat vereiste voor een aangewezen zwemlocatie niet geldt.

Dat roept de vraag op of aangewezen zwemlocaties in Amsterdam tevens een badinrichting zijn en zo ja, wie dan als de houder kan worden aangemerkt op wie verplichtingen rusten zoals het uitoefenen van toezicht.

Ook in de notitie 'Zwemmen in oppervlaktewater – hoe zit dat' van de Reddingsbrigade wordt er op gewezen dat de criteria om een aangewezen locatie tevens als een badinrichting in oppervlaktewater aan te merken op verschillende manieren zijn te interpreteren. In dezelfde notitie wordt ook vermeldt dat provincies en omgevingsdiensten hier verschillend mee omgaan. In de notitie wordt ten aanzien van een badinrichting in oppervlaktewater aangenomen dat er een vorm van bedrijfsmatige exploitatie aanwezig is en dat de locaties vaak zijn omheind en er betaald moet worden om er te mogen zwemmen.

De wet geeft geen definitie van het begrip 'houder'. De term houder komt echter al in de eerste versie van de wet (toen nog de wet hygiëne en veiligheid zweminrichtingen). De definitie van een zweminrichting in die wet is bijna identiek aan die van een badinrichting in de huidige wet. In de memorie van toelichting bij het ontwerp voor de wet is onder meer de volgende toelichting op het begrip 'houder' opgenomen:

Artikel 2. De uit deze wet voortvloeiende verplichtingen rusten op de houder van een zweminrichting. Met houder wordt hier bedoeld degenen voor wiens rekening en risico de inrichting, al dan niet met winstoogmerk, wordt beheerd.

De toelichting heeft het ook over 'de exploitant':

Aan het voorstel, vervat in het ontwerp, ligt de gedachte ten grondslag dat de exploitant van een voor het publiek opengestelde zweminrichting er zorg voor moet dragen, dat hygiënische en veilige omstandigheden in zijn inrichting heersen.

Maar tegelijkertijd zegt de toelichting:

Aan het publiek gelegenheid tot zwemmen geven zal meestal wel geschieden tegen het heffen van enige geldelijke vergoeding. Dit is echter voor de toepassing van het ontwerp, indien het tot wet wordt verheven, irrelevant.

Kennelijk was de reikwijdte van het begrip ook de Tweede Kamer niet geheel duidelijk. In de Memorie van Antwoord gaat de staatssecretaris nogmaals in op de betekenis van het begrip houder, maar ziet hij toch geen aanleiding een definitie op te nemen:

Met betrekking tot de term „houder“ van een zweminrichting is de ondergetekende van mening, dat daaronder in het maatschappelijk verkeer - bijvoorbeeld in woordsamenstellingen als „hotelhouder“ of „garagehouder“ - pleegt te worden verstaan degene voor wiens rekening en risico de inrichting wordt gedreven, en niet degene die slechts als feitelijke beheerder optreedt. Inderdaad zal de „houder“ van de onderhavige inrichtingen veelal een rechtspersoon zijn; de ondergetekende ziet daarin echter voor het gebruik van deze term geen bezwaar. Hij wijst erop dat de term in de Wet op de bejaardenoorden (Stb. 1963, 18) op dezelfde wijze en, blijkens de memorie van antwoord aan de Tweede Kamer, in dezelfde betekenis wordt gebruikt in de uitdrukking „de houder van een bejaardenoord“. Aan het opnemen van een omschrijving van het begrip in de wetstekst heeft de ondergetekende dan ook geen behoefte; in de zoeven genoemde wet is dit evenmin geschied.

Er wordt dus wel een duidelijk onderscheid gemaakt tussen een feitelijk beheerder en een houder, waarbij de laatste degene is voor wiens rekening en risico de inrichting wordt gedreven, hetgeen een vorm van commerciële exploitatie lijkt te impliceren.

In de memorie van toelichting gaat de staatssecretaris ook nog in op de verantwoordelijkheid van de beheerders van locaties die geen badinrichting zijn, maar waar toch gezwommen wordt:

Artikel I. Met betrekking tot de opmerking van vele leden ten aanzien van het begrip „zweminrichting“ merkt de ondergetekende het volgende op: Het publiek dat gaat zwemmen op plaatsen, welke niet als zweminrichting zijn ingericht, kan niet verwachten, dat het zwemt op een veilige plaats of in hygiënisch betrouwbaar water. Op dergelijke plaatsen zwemt men geheel op eigen verantwoordelijkheid. Het zou volstrekt ondoenlijk zijn om in ons waterrijke land al deze plaatsen te binden aan voorschriften met betrekking tot hygiëne en veiligheid. Afgezien daarvan zou het redelijkerwijs niet mogelijk zijn, de eigenaar of beheerder van het water in deze gevallen de verplichtingen van de houder van een zweminrichting op te leggen. Dit zou bijvoorbeeld impliceren, dat hij, indien niet aan bepaalde eisen wordt voldaan, zou moeten tegengaan of zelfs verhinderen dat ter plaatse wordt gezwommen. Het is duidelijk dat dit van een eigenaar of beheerder van oppervlaktewater, die op geen enkele wijze heeft bevorderd dat dit als zwemgelegenheid wordt gebruikt, niet kan worden gevergd“

In een uitspraak van de rechtbank Roermond (8 november 2011, ECLI:NL:RBROE:2011:BU4381) die onder meer ging over de vraag of een 'dagstrand' als een badinrichting moest worden aangemerkt (hetgeen de beheerder/eigenaar betwistte) overwoog de Rechtbank:

5.2. De rechtbank overweegt dat mede op basis van het verhandelde ter zitting vast staat dat eiseres, althans onderdelen van de holding, de beheerder van het gebied is en deels eigenares daarvan. Vast staat verder dat eiseres in het zwemgedeelte van de plas drijflijnen heeft aangebracht om vaartuigen te weren en het zwemgedeelte af te bakenen. Ook heeft zij het strand en de waterlijn zodanig ingericht dat het water veilig betreden kan worden door de bezoekers van de plas. Voorts staat vast dat eiseres rondom de zwemgelegenheid douches, toiletten, speeltoestellen, een fietsenstalling en verkoopruimten voor consumptieartikelen heeft ingericht en dat zij deze voorzieningen niet zou hebben getroffen als er geen zwemgelegenheid was. Eiseres onderhoudt deze voorzieningen ook zelf. Ook is er een afgesloten parkeerplaats, waarvoor bezoekers moeten betalen om er gebruik van te maken. Ten slotte maakt eiseres reclame voor het recreatiegebied.

Weliswaar staat niet ter discussie dat, zoals eiseres heeft aangevoerd, eiseres het zwemgedeelte niet kan afsluiten voor het publiek en dat de getroffen voorzieningen ook gebruikt kunnen worden door mensen die geen gebruik van het zwemwater maken, maar dit doet niet af aan het uit voornoemde omstandigheden voortvloeiende feit dat eiseres bij het relevante gedeelte van de Mookerplas gelegenheid tot zwemmen geeft, dat gedeelte bedrijfsmatig exploiteert en de zwemgelegenheid, blijkens de inrichting daarvan, tot haar verantwoordelijkheid rekent.

Bedrijfsmatige exploitatie gericht op het zwemmen lijkt het sleutelbegrip te zijn, ook volgens de door de rechtbank aangehaalde toelichting op het Besluit. In de uitspraak wordt overigens ook duidelijk dat verschillende provincies de regels verschillend interpreteren.

Op basis van bovenstaande wordt aangenomen dat de thans aangewezen zwemlocaties in Amsterdam niet tevens een badinrichting zijn, ingericht voor het zwemmen in oppervlaktewater, omdat daar geen bedrijfsmatige exploitatie van plaatsvindt. De eisen omtrent toezicht die voor badinrichtingen zoals zwembaden gelden, gelden dan niet voor deze zwemlocaties. Het uiteindelijk oordeel hierover is overigens aan de GS van de provincie.

Handboek 'Zwemmen en zomerrecreatie aan het water'

Maart 2022

Opgesteld door
Verkeer & Openbare Ruimte
Sport & Bos
Ruimte & Duurzaamheid

Contact beleid.openbareruimte@amsterdam.nl

In afstemming met

Het Ministerie van I&W, het RIVM, de Provincie Noord-Holland, Omgevingsdienst Noord-Holland Noord, Waternet, GGD, THOR, Stadswerken, Programma Varen, Stadsdeel Oost namens de 7 stadsdelen en vele anderen.